

EPA

2004–2014

A MAGYAR GRAFIKA DIGITÁLIS VÁLTOZATA
A MIEK EGYESÜLET MEGBÍZÁSÁBÓL
AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK TANÁCSÁNAK
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
E-SZOLGÁLTATÁSI IGAZGATÓSÁGÁN,
AZ E-KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK OSZTÁLYON,
2014-BEN,
AZ ELEKTRONIKUS PERIODIKA ARCHÍVUM
ÉS ADATBÁZIS FENNÁLLÁSÁNAK
10. ÉVFORDULÓJÁN.

MAGYAR GRAFIKA

Grafikai iparokat fejlesztő folyóirat
Szerkeszti és kiadja Biró Miklós
Megjelenik évenként tízszer

1923 október hó
IV. évfolyam
8. szám

Labor
improbis
omnia
vincit

„Ungarische
Graphik“

Fachzeit-
schrift zur Förderung der graphi-
schen Gewerbszweige. **Graphique**

Hongroise Revue technique pour favoriser
le développement des arts graphiques. **Grafica**

Ungherese Rivista per lo sviluppo delle arti grafiche

Uherská Grafika Casopis, pre rozvitok grafických industrií

Grafika Magyarán Revistă pentru dezvoltarea ramurilor industriale

grafice. **Hungarian Graphic** A Review supporting the development of

graphical arts. „Ungersk Grafik“ Tidsskrift for grafisk industriell utveckling

Fiókkiadóhivatal:

Romániában **Coloman**

Krizsó Cluj, St. Pata 34

Bezugsstellen für Deutsch-Österreich

und Deutschland: bei **Karl Guzmits**

Wien VI, Rechte Wienzeile 97; für Däne-

mark, Niederlande, Schweden und Norwegen: „**Dansk**

Bogtryk“, **Kobenhavn, St. Pederstræde 19;** für

die Vereinigte Staaten von Nord-Amerika: **J. Dankovits, New**

York, 425 E, 77th Str.; für das übrige Ausland: Administration der

MAGYAR GRAFIKA **Budapest VI, Aradi u. 8. Telefon 92-70 és 23-45**

Betű és lénia

Első Magyar Betűöntőde rt. Budapest VI. Dessoiffy uca 32. Divatos szöveg- és címbetűk minden nyelvhöz. Síma és mintázott rézlénia. Elvállalja egész nyomdai berendezések szállítását. Telefon: 23-70.

Freund-Barát-féle papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon: 82-35.

„Grafika” Gépkereskedelmi és Nyomdaberendezési rt. elzött Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V. Csáky uca 49. (Bejárat Wahrmann uca 16.) Telefon: 21-91.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon József 48-12.

Betűfém

„Ofé” Olvasztó és Fémértékesítő VI. Vasvári Pál uca 8. Telefóhívó 94-68. Linotype-, stereotípom, angol ön, antimón a legjobb minőségben állandóan raktáron. Ólomalakért cserébe olmot ad.

Magyar Ólomárgyár és Fémkereskedelmi rt. Garantált összetételű betűfém nyomdak, tömön-tödek és betűöntödek részére. Ólom, angol ön és antimón napi áron. Fémhulladékot, -salakot is, -hamut vásárol. Budapest VI. Forgách uca 4. Telefon 110-45, 176-76.

Gépjavitás

Klein Ernő gépműhelye Budapest VII. István út 4. Telefon József 72-39. Gépjavitásokat, gép-átalakításokat, szerelést, transzmisszióberendezést szakszerűen és gyorsan eszközöl.

Wörner J. és Társa gépgyár rt. Budapest V. Váci út 48. Telefon 14-69 és 61-90.

Gépgyárak

Dresdener Schnellpressenfabrik A.-G. és a *Preusse & Comp. A.-G.* Leipzig. Magyarország és az utódállamok részére képviselő *Freund-Barát-féle* papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

Wörner J. és Társa gépgyár rt. Budapest V. Váci út 48. Telefon 14-69 és 61-90.

Litográfia

Átnyomópapírok és nedves transzparencspapír és az összes cikkek kaphatók a *Freund-Barát-féle* papírnagykereskedés és grafikai szaküzletben Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

Kallina Zdenko grafikai szaküzlet. Mindenfajta átnyomópapír és az összes szükségleti cikkek, litográfkövek. Budapest VIII. Mátyás tér 16. Telefon József 14-16.

Nyomógépek

„Grafika” Gépkereskedelmi és Nyomdaberendezési rt. elzött Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V. Csáky uca 49. (Bejárat Wahrmann uca 16.) Telefon 21-91.

Freund-Barát-féle papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

Klein Ernő gépműhelye Budapest VII. István út 4. Telefon József 72-39. A *Böhm & Herber* würzburgi gyorssajtógár vezérképviselője. Új és javított nyomógépek állandóan raktáron.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon József 48-12.

Wörner J. és Társa gépgyár rt. Budapest V. Váci út 48. Telefon 14-69 61-90.

Papírneműgyár

„Steirermühl” papírgyár különlegességei: műnyomó-, kromó-, pauz-, pergamenpótló-, rajz- és egyébfafta papírosok. Magyarországi vezérképviselő: *Freund-Barát-féle* papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

Vértési Aladár levélborítók- és papírneműgyár Budapest IV. Fővám tér 4. Telefon József 102-51, József 102-52, József 62-49.

Festékek

Berger és Wirth kö- és könyvnyomdai festékgár, hengeröntőde Budapest IX. Márton uca 19. Telefon József 6-35.

„Grafika” Gépkereskedelmi és Nyomdaberendezési rt. elzött Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V. Csáky uca 49. (Bejárat Wahrmann uca 16.) Telefon 21-91.

Gebr. Schmidt G. m. b. H. Frankfurt a/M. kö- és könyvnyomdai festékek lerakata: *Freund-Barát-féle* papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

Hans Wunder G. m. b. H. kö- és könyvnyomdai festékgár Berlin-Wilhelmsberg. Vezérképviselő és egyedüli raktár: *Goldstein Adolf* Utóda grafikai szaküzlet Budapest VII. Kazinczy uca 32. Telefon József 123-95.

Kast & Ehinger G. m. b. H. nyomdafestékgár magyarországi fióktelepe Budapest IV. Ferenciek tere 4. Telefon 46-08. Gyárak: Wien, Stuttgart és Newyorkban.

Lorilleux Ch. és Társa, a világ legrégebbi és legnagyobb nyomdai festékgára. Iroda: Budapest IV. Ferenc József rakpart 27. Gyár Budafokon. Telefon 37-58 és 83-29.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon József 48-12. *Dr. Gustav Wicke* berlin-tempelhofi festékgár magyarországi vezérképviselője.

Szaküzletek

Freund-Barát-féle papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

„Grafika” Gépkereskedelmi és Nyomdaberendezési rt. elzött Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V. Csáky uca 49. (Bejárat Wahrmann uca 16.) Telefon 21-91.

Goldstein Adolf Utóda grafikai szaküzlet Budapest VII. Kazinczy uca 32. Telefon József 123-95. Raktáron tart festéket, füződrótot, matricaport s minden egyéb nyomdai anyagot.

Horvát Lajos grafikai szaküzlet rt. Budapest VI. ker., Aréna út 80. Telefon József 32-03. Az ország egyik legnagyobb grafikai gépraktára. Javításokat szavatosság mellett vállal.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon József 48-12. Új, használt és javított kö- és könyvnyomdai, könyvkötészeti gépekkel s egyéb felszerelésekkel, anyagokkal nagy raktárt tart.

Hengeranyag

Berger és Wirth kö- és könyvnyomdai festékgár, hengeröntőde Budapest IX. Márton uca 19. Hengeröntést vállal a legjobb anyagból. Jobb és olcsóbb a házi öntésnél. Telefon József 6-35.

Freund-Barát-féle papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

„Grafika” Gépkereskedelmi és Nyomdaberendezési rt. elzött Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V. Csáky uca 49. (Bejárat Wahrmann uca 16.) Telefon 21-91.

Lorilleux Ch. és Társa, a világ legrégebbi és legnagyobb nyomdai festékgára, hengeranyaggyár és hengeröntőde. Iroda Budapest IV. Ferenc József rakpart 27. Gyár Budafokon. Telefon 37-58 és 83-29.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon József 48-12.

Könyvkötészet

Vászon könyvkötészetek, nyomdak és dobozgyárak részére *Freund-Barát-féle* papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

„Grafika” Gépkereskedelmi és Nyomdaberendezési rt. elzött Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V. Csáky uca 49. (Bejárat Wahrmann uca 16.) Telefon 21-91.

Moskovits Emi Budapest V. Klotild uca 22. Grafikai textil, könyvkötővászak és papírok. Telefon 2-23, 165-25 és 191-34.

Klissék

Sokszorosító ipar rt. Budapest VIII. Tisza Kálmán tér 6. Telefon József 2-85.

HORVÁT LAJOS

GRAFIKAI SZAKÜZLETE R-T
BUDAPEST

Szállít azonnal raktárról teljes
KÖNYVNYOMDAI, KÖNYOMDAI,
KÖNYVKÖTÉSZETI, DOBOZGYÁRI
berendezéseket és mindennemű szerelvényeket
Gépek javítása szavatosság mellett

IRODA ÉS RAKTÁR: VII. ARÉNA ÚT 80
TELEFÓN: JÓZSEF 32-03
GYÁRTELEP: III. FÉNYES ELEK UCA 4
TELEFÓN 121-38

KALLINA ZDENKO

GRAFIKAI SZAKÜZLET

Budapest VIII, Mátyás-tér 16
TELEFÓNSZÁM JÓZSEF 14-16

Litográfiák, kö- és offsetnyomás részére
speciális beszerzési forrás. Könyomdai gépek,
füződrót, gyorssajtó- és rotációs-szalagok raktára. A Leipziger Schnellpressenfabrik, a Farbenfabrik Otto Baer
Radebeul-Dresden és August Fomm könyvkötészeti
gépgyár Leipzig-Reudnitz képviselője.

IV. évfolyam. Megjelenik június és július hó kivételével hónapoként egyszer.
Felelős szerkesztő Wanko Vilmos. Főmunkatárs Kun Mihály és Novák László. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest VI. Aradi uca 8. sz. Telefonszámok: 92-70, 23-45 és 98-70

grafikai iparágak fejlesztését szolgáló folyóirat

Szerkeszti és kiadja: Biró Miklós

Budapest, 1923 október hó

Előfizetés fél évre 15000 korona. Egyes szám ára 3000 korona. Romániában 26 lei, Jugoszláviában 15 dinár, Szlovenszókban 6 korona. Hirdetések cicerósoranként 120 korona, mely díj a minimális nyomtatványtarifa esetleges drágulásával azonos százalékkal emelkedik

A NEGYEDIK ÉVFOLYAM VIII. SZÁMÁNAK TARTALMA: Wanko Vilmos: Szabad-e új betűket, díszeket lanszírozni? — Guttman Jakab: Mit kell tudni egy napilaptördelőnek? — Wanko Vilmos: A cégégy — a reklámkártya (Első közlemény 18 szedéspéldával). — Markovits Kálmán: Retrográd haladások. — Kun Mihály: Reflexiók egy kritikára (3 ábrával). — Művészet. — Szakoktatás. — Nyomtatástechnika. — Új betűk és díszek (mintasorokkal és díszekkel). — Külföld. — Kritika. — Technikai újítások. — Szakirodalom. — Feljegyzések. — Üzenetek. — 8 oldal melléklet 16 szedéspéldával

Szabad-e új betűket, díszeket lanszírozni?

Válasz Janovits Ferenc kollégának a Magyar Nyomdászati évi június havi számában megjelent cikkére

Götebörgi számunkban a „Labor omnia vincit!” című cikkem keretében a Magyar Grafikáról szóló kritikák hosszú sora végén egy hazai véleményt is reprodukáltam. Ezt a véleményt a Grafikus Művészetek Egyesülete elnökének és a Magyar Nyomdászati szerkesztőjének egy a magyar nyomdajajdonosokhoz intézett felhívásából ragadtam ki, és szövege ez a vélemény ekképpen:

„Az egyesület szakmafejlesztési programja az ésszerűség és gyakorlatiasság határai között mozog. Számot vet a nyomdaipar sivar helyzetével és számol az anyagok árának roppant drágulásával: nem igyekszik példaként újabb betűk és díszítések lanszírozására, hanem a stilusbeli megújodást a régi anyagok újszerű művészi ötletesség és hozzáértés sугallata felhasználásában keresi...”

A dült betűkkel szedett mondatrészből kétségtelenül arra kellett következtetnem, hogy az a Magyar Grafikának szól s azért, meg azért is, mert ebben a néhány sorban olyan kérdés érintetik, amely a magyar nyomdaipar jövője szempontjából igen nagy fontossággal bír, bátorkodtam ahhoz az alább szövegről közölt megjegyzéseket fűzni:

„Úgy véljük, hogy a nyomdaipari szaklap, ha a szakfejlesztést valóban komolyan és hozzáértéssel akarja kultiválni, úgy nem követhet struccpolitikát s tudomásul kell vennie új technikai eljárások, eszközök, anyagok létrejöttét csakúgy, mint az újabb és újabb grafikai és tipográfiai stílusok felmerülését. Új betűkről és díszekről meg eo ipso meg kell emlékezni és azokat meg kell kritizálni: a nyomdaipar színvonalának érdekében a jó betűt ajánlania kell, az izléstelen felett pácát kell törnie, de semmiesetre sem szabad olvasóit e tekintetben csak az egyébként szívesen akvizitált hirdetéseknek hangzatos szövegeire bízni. Újabb betűket és egyebet mi bizony továbbra is lanszírozni fogunk, mert az ilyesmi szorosan kapcsolatos a haladással, aminek ellensége nem lehetünk s nem lehet egyetlen magyar könyvnyomató sem, — kivált ha egyben egy szakmafejlesztő egyesület funkcionáriusa. — ha igazán komolyan fogja fel ama feladatát, hogy a magyar sokszorosítóipar feléjét Európa keleti felében — ezután is megtartsa. Ez a törekvés csak akkor járhat eredménnyel, ha haladni akarunk, már csak azért is, mert Európa keleti felében a vérbéli nyomdászok is így gondolkoznak és nyomdaikat modern betűkkel kezdik felszerelni...”

Ez az „üzenet” készítette Janovits Ferenc kollégám, a Magyar Nyomdászati felelős szerkesztőjét arra, hogy lapjának júniusi, júliusi és szeptemberi számaiban „A női divatról, a temperamentumról és a tipográfiáról” című cikksorozatában rámutasson néhány olyan tényre, amelyek azt igazolják, hogy csekélységem és velem együtt Kun Mihály kollégám kissé túllövünk, sőt már túl is löttünk azon a célon, amelyet a tipográfia útján elérni akarunk.

Az „üzenet”-ben — konstátálhatják olvasóink, mert csakis azért közlöm le újból szövegről, — elég nyíltan megírtam, hogy a haladás ellenségének tartom mindazokat, akik nem veszik tudomásul új betűk, új díszítőanyagok forgalombahozását, ami a gyakorlati grafikának a nyomtatóiparra való hatását — tehát a fejlődés útján való haladást — dokumentálná.

Kétszer-háromszor is elolvastam Janovits kollégám cikkét, azonban egyetlen sor nem sok, de annyit sem találtam olyant, amely alkalmas volna előbb említett vádnak is beillő megállapításaimat erőteljesebben vagy pláne megdönteni.

Erre azt is írhatnám, hogy „másról beszél Bodoné, ha a bor árát kéri tőle”, de hát én tisztelem a vádlott ama jogát, hogy úgy védekezze, ahogy tud, vagy amint jónak látja.

Ismétlem, hogy mindaz, amit Janovits kollégám cikkének első részében a betűbeszerzés nehézségeiről írt, egyáltalán nem indokolja azt a struccpolitikát, amely nemcsak hogy nem vesz tudomást a betűöntödékről, hanem egyenesen érdemül tudja be önmagának ezt az iparunk jövője szempontjából is mindenképpen káros magatartást.

Azt olvasom Janovits kollégám cikkében, hogy a betűöntödei anyag nagyon drága s hosszabb ideig használatra van szánva, legalább öt esztendőre; hogy az anyagot ma készpénzzel kell fizetni; hogy a kész nyomdai munka ára nincs arányban a beszerzendő anyag árával, mert míg a betű ára a békebeli 2.60—3.—koronás árral szemben ma 1—1.10 dollár, ami júniusban 7000 koronának felelt meg, tehát a 2500—szorosa a békeárnak, addig a ma fizetett szedési munkaár alig ezerszerese a háború előtti szedésiáraknak.

Hát ezek nagyon gyenge érvek, sokkal gyengébbek, semhogy ezekkel alá lehetne támasztani olyanféle állásfoglalást, mely feláldozza a haladás érdekében való munkálkodást s az ipar érdekeinek egyenes veszélyeztetését az új betűszedő-anyagok beszerzése ellen fordul.

A betű tényleg drága, elismerem, de azt már nem

— feladata ezt a figyelmet huzamosabb időn át ébren tartani.

Amint látjuk, a cégjegy igen fontos reklámanyomtatvány, mert míg a hirdetések a vevő csak a legritkább esetben vágja ki a lapból megőrzés s alkalomadtán való felhasználás céljából, addig a cégjegyet rendszerint valóban megőrzi.

A modern cégjegy szedését tehát magasabb szempontból kell néznünk, mert — önmagunkról tudhatjuk, — annak többé-kevésbé modern kiviteléből szoktunk mint vevők következtetni a cégjegy tulajdonosának üzleti kvalitásaira.

Tizenöt-húsz évvel ezelőtt — amint már fentebb is említém, — a cégjegyet az egyéni névjegy jelentőségével ruházták fel s ennek megfelelően azt is szimpla sorokkal szedték, akár a névjegyet. A kettő között csak a szöveg bősége tekintetében volt eltérés. Később már áttértek a díszesebb cégjegyek nyomtatására s végül a grafikai rajz is szerephez jutott, ami azután a cégjegyek névkártyaszerű jelentőségét majdnem teljesen háttérbe szorította s kifejezetten a reklámanyomtatványok sorába emelte.

És ez kereskedelmi szempontból helyes is: a cégjegy reklámanyomtatvány lévén, technikai kivitelére fokozottan nagyobb súly helyezendő.

Lássuk már most, melyek azok a szempontok, amik a cégjegy szedésénél figyelmen kívül hagyhatók.

Elsősorban a szöveg tagolásával és fontosság szempontjából való mérlegelésével kell foglalkoznunk. Ebben a tekintetben kétféle felfogást ismerünk. Az első nézet szerint a cégjegy szövegéből a legfontosabb a cég neve s csak másodrendű a foglalkozás, illetve a felkínált árucikk megnevezése és a cég címe. Ez a felfogás teljesen fedi a névjegyszöveg tagolásának irányelveit. A gyakorlati életben ez az általánosan elfogadott forma, melyet azonban egyesek perhorreszkálnak, azt vallván, hogy a cégjegynél — akárcsak a hirdetésben — az áru megnevezése a szöveg legfontosabb része és a cég meg a cím a másod- meg harmadrangú.

Aki ismeri a mai üzleti adminisztráció és árubeszerzés szervezését, jól tudja, hogy e tekintetben teljesen semleges dolog az, vajjon egyik-másik cégjegy amolyan, vagy emilyen felfogás szerint tagolt szöveggel nyomtatott. Szerény nézetem szerint a cégjegy szövegének tagolása-

nál elsősorban a megrendelő kívánságát kell respektálnunk s ez az esetek 90/0-ában a cég nevét kívánja dominálónan kiemelni, ami ellen nem is lehet kifogást emelni, mert ez is helyes, sőt bizonyos esetekben csak az ilyen szövegtagolás célszerű. A legtöbb üzletben ugyanis a cégjegyeket a foglalkozás, illetve a felkínált árunemek szerint csoportosítják s egy ilyen azonos célzatú cégjegytömegben a nevek, cégek a fontosak, legalább is az ajánlkozó cégek szempontjából. Más esetben, ha a cégjegyeket rendezetlen állapotban őrzik, valóban jó szolgálatot tesz a foglalkozás vagy áru domináló feltüntetése, de ez a ritkább eset. A cég nevének kiemelése mellett szól az a szokás is, hogy manapság a cégjegyet írásbeli közlések céljára is felhasználják, tehát levélpapírszerű szerephez is jut.

De bármily szempont szerint is tagoljuk a cégjegy szövegét, arra mindenesetre törekedjünk, hogy az árut vagy a cég foglalkozását ábrával is illusztráljuk. Az ily megoldás azután alkalmas a szövegtagolás tekintetében fennálló két felfogás áthidalására.

A cégjegyhez bármily betűfajtát alkalmazhatunk, e tekintetben csakis a szedéskompozíció lehet irányadó. Egyszerű sorokból álló cégjegyhez finomabb vágású betűt kell használnunk (l. az 1. és az A) és B) példákat), máskülönben az összhatás darabos még akkor is, ha tompított színekkel nyomtattunk. Vastagabb vonalú betűket (különösen groteszk-fajtát) csak olyan szedéskompozíciónál használjunk, — akkor is mérsékelten, — amelynél az egyes sorok erősebb foltját sorcsoportokkal, tömbszedéssel tudjuk ellensúlyozni (7., 9. 11. és 16. példák). Ha kevés szöveggel kell a feladatot megoldani, úgy jó hatást érhetünk el a kövér betűkkel, de ez esetben ajánlatos a reklámszerű megoldás (10. és 13. példa), a kövér sorok laza odavetettsége és sok üres folt. Bizonyos esetekben tompíthatjuk a kövér

CUNARD LINE

Az Európából Amerikába irányuló közlekedés legmodernebb vállalata

Gyors, biztos, kényelmes berendezésű hajóútiútsók. Kötőút ellátás.

Jelszavunk: udvariasság, biztonság és gyorsaság.

Tapasztalt vezetők. Drótnélküli szikratávíró állandó hírszolgálat.

Tengeralatti jelző-készülék

BUDAPEST VIII, BAROSS TÉR 9. TELEFÓN: JÓZSEF 53-28, 53-29

A) példa „A cégjegy — a reklámkártya” c. cikkhez. Első Magyar Betűöntőde rt-gal érdekközösségben levő D. Stempel AG., Frankfurt a/M. cég Amts antikva és kurzív betűje. — A) Beispiel zum Artikel „Geschäftskarte — Reklamlkarte”. Amts-Antiqua und Kursiv der mit der Ersten Ungarischen Schriftgießerei AG. im Interessengemeinschaft befindlichen Firma D. Stempel AG., Frankfurt a/M.

betűs sorok brutalitását alnyomatokkal vagy a sorok alá nyomott léniasorokkal is (l. a 4., 6. és 14. példákat).

A díszítés dolgában teljesen szabad kezét biztosítunk magunknak. (Ez különben egyik legfontosabbika a mesterszedő tízparancsolatának.) A saját ízlésünktől függ, milyen ornamenseket hová és mily módon használunk fel. Ebben a tekintetben nem is igen lehet szabályféleket felállítani, de mindenesetre ajánlatos a mérséklet. Itt utalhatok a melléklet összes olyan példáira, amelyeknél ornamentumok szerephez jutottak; egyiknél sem használtam túltengő módon a díszítést, noha pl. a 3. és 4. példánál látszólag túlerősen dominálja a dísz a szöveget, de végeredményben ezekenél a példánál ilyen megoldásra volt szükség a kontraszt kedvéért. Más példánál (2. és 5.) egybefoglaló célzattal használtam kereteket, a többinél pedig csak szolid kíséretként vagy hangsúlyozás céljából.

A szedéskompozíció megtervezésénél figyelembe kell vennünk a feladatot, a felhasználandó betűt és díszítőanyagot. Ha a cégjegy céljával tisztában vagyunk és önmagunkban már eldöntöttük (természetesen a rendelő óhajtásainak figyelembevételével), milyen zsánerű megoldásban oldandó meg a feladat: egyszerű sorszedést, vagy többé-kevésbé reklámszerű kompozíciót csinálunk-e, akkor munkánk már elég könnyű. A fősorokat leszedjük s elhelyezésüknek megfelelőleg ízléssel csoportosítjuk a másodrangú szöveget, úgy hogy hatásos alakítást kapjunk. A díszítés alkalmazásának meghatározása csak ezután következik. Erre nézve csak egy irányelv lehet mérvadó, és pedig az, hogy a díszítés ne hasson zavarólag a szövegre.

Ez a cégjegy tervezésének és szedésbeli kivitelének köznapi módja. Azonban egész más sorrendben kell a tervezést fogantatosítani, ha a cégjegyet vignettával kívánjuk díszíteni. A legtöbb modern vignetta rajz-

beli konstrukciója úgyszólván kizárja azt a lehetőséget, hogy csak amúgy ötletszerűen, minden átgondolás nélkül bárhová állítsuk, vagy bármily kiképzésű sorfoltok közé ékeljük. A vignetták rajzát mélyrehatóbban kell tanulmányoznunk és a szedéskompozíciót is a rajzhoz hangolnunk. Szabadjon erre nézve utalnom az egyes példákról alább következő megjegyzésekben a vignettákról írt jellemrajzokra.

Így tehát megváltozik mesterszedésbeli ama régi nézetünk is, hogy előbb a szöveget kell kiszednünk s ahhoz alkalmaznunk a díszítőanyagot. Ez a felfogás feltétlenül jó volt, amikor a kombinációs körzetek virágkorukat élték, de ma már nem mindig helyes dolog ez alapon dolgozni, sőt — mondhatnám — egyáltalán nem is tanácsos követni ezt az elvet, ha vignettával kombinált szedéskompozíciót csinálunk. Ilyen esetben a vignetta szabja meg kompozíciónk irányát, szedéselrendezését és azt is, hogy egyáltalán szükséges-e a vignettán kívül még más díszítőanyagot is alkalmaznunk. A magam gyakorlatában számtalanszor tapasztaltam már, hogy egyes jól sikerült szedésterveket teljesen át kellett formálni, mihielyt vignetta alkalmazása szóba jött. A vignetta és a vele rendszerint egy életet élő fősor egész más irányt adhatnak a tervezgetésnek. Ám lássuk a példákat.

Az 1. és az A) és B) példák az eléggé kedvelt klasszikus szedésmodorban készült cégjegyek, amelyeknek megoldása — lévén csupán egyszerű sorszedésről szó, — látszólag könnyű, valójában azonban talán nehezebb feladat egy reklámszerű megoldásnál is. Ennél a zsánernél igen nagy figyelmet kell fordítanunk az egyes sorokhoz használt betűfokozatok egymáshoz való arányára, aminél egyedüli segítőársunk a magunk jóízlése. A 2. példához hasonló megoldásoknál viszont a sorok és ezekből alakított foltok

arányos elhelyezése kell súlyt helyezni. Ugyanez áll a 3. és 4. példákra is, de ilyeneknél már a díszítésnek a szöveggel való harmóniájára kell nagy gondot fordítanunk. Míg a 3. példánál a súlyosnak és terjedelmesnek tetsző felső szalagdísz tónus segítségével szorítottuk háttérbe olyannyira, hogy a vékony betűs szöveg jól érvényesülhet, addig a 4. példánál ellenkezőleg cselekedvén, az elég erős szalagdísz alá élénk színű tónust nyomtattunk csak azért, hogy a díszítés és szöveg közötti

A LEGDIVATOSABB, LEGJOBB ANGOL ÉS SVÉD SZÖVEVBŐL KÉSZÜLT

TÉLI SPORTRUHÁK

KÉSZEN ÉS FÉLIGKÉSZ ÁLLAPOTBAN OLCSÓ ÁRBAN KAPHATÓK A

KOCH TESTVÉREK DIVATHÁZA

CÉGNEL, BUDAPEST IV. KER., KÁROLY KÖRÚT 26. SZ. TELEFÓN: 56-82

B) példa „A cégjegy – a reklámkártya” c. cikkhez. Az Első Magyar Betűöntőde rt-gal érdekközösségben levő D. Stempel AG., Frankfurt a/M. cég ams kurzív betűje. — B) Beispiel zum Artikel „Geschäftskarte – Reklamkarte”. Amts-Kursiv der mit der Ersten Ungarischen Schriftgießerei AG. im Interessengemeinschaft befindlichen Firma D. Stempel AG., Frankfurt am Main

ÉNEKLŐ- ÉS DÍSZMADARAKAT GONDOZÁSRA ELVÁLLAL

IMRÉDY ELEMÉR

MADÁR-NAGYKERESKEDÉSE ÉS GONDOZÓ-INTÉZETE
BUDAPEST IV, VÁCI UCCA 46. TELEFÓN: JÓZSEF 52-48

3

FABRICĂ DE BOMBOANE ȘI BISCUITI S. A. R.

ZAMFIRESCU

BONBON- ÉS BISCUITGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BONBON- UND BISKUITFABRIK AG.

TIMIȘOARA

TELEFON 160 * 162

TELEGRAMM: ZAMFIRESCU. TIMIȘOARA

4

Entwurf: Wilhelm Wanko, Satz: Ladislaus Lombár. — 3. Beispiel: Belwe-Antiqua und Salzmann-Einfassung der Schriftgießerei J. G. Schelter & Giesecke, Leipzig. — 4. Beispiel: Ohio-Schrift und Ohio-Kraft, Sigrist-Schmuck und Vignette der Schriftgießerei Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden.

Tervezte: Wanko Vilmos, szedte Lombár László. — 3. példa: Belwe antikva és Salzmann körzet a J. G. Schelter & Giesecke, Leipzig, betűöntődéből. — 4. példa: Ohio antikva és Ohio Kraft, Sigrist körzet és vignetta a Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden, betűöntődéből.

5

SINGAPORE CSEHOVICE PRAHA PARIS KARLOVAC MELBOURNE

BOMBAY BOSTON GENUA BUDAPEST KOBLENHAYN HAMBURG NEW-YORK

STOCKHOLM MOSCOW SANGHAI LONDON WARSZAWA

VACUUM OIL COMPANY RT. NEW-YORK USA

Képviselet
Major Károly
Budapest V.
Erzsébet
tér 16.sz.

Vegy-
szerek, ken-
cék, gépola-
jok és festékek
nagyraktára

WIEN-HERNALS

ST. PETERSBURG

Kilüntelések: Paris
1990 Grand Prix, Saint
Louis 1904 Grand Prix, Róma
1890, Milano 1910, Wien 1900, Lon-
don 1909, Szt.-Pétersvár 1895, New
York 1893, Budapest 1896 aranyéremmel

CSÁSZ. ÉS KIR. UDVARI SZÁLLÍTÓ

SCHNEEKÖNIG

PARKETTFA- ÉS FURNÉRGYÁRAI

Európa legelső és legnagyobb parkettfa-
és furnérgyára. Gyárt furnért speciális
célokra valódi ausztráliai és brazí-
liai faanyagból. Mahagóni-,
paliszander-, cölom- és
ébenfa készletben

BERLIN-NEUKOLN

ZÜRICH (SCHWEIZ)

6

Entwurf: Wilhelm Wanko, Satz: Ladislav Lombár und Otto Schwarz. — 5. Beispiel: Ohio-Schrift und Kursiv, Ohio-Kraft, Schrift und handschriftliche Linien der Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden. — 6. Beispiel: Zier-Dolmen (Hauptzeile) der Schriftgiesserei J. G. Schelter & Giesecke, Leipzig; Feder-Grotesk der Schriftgiesserei Ludwig & Mayer AG., Frankfurt a/M.

Tervezte: Wanko Vilmos, szedte Lombár László és Schwarz Otto. — 5. példa: Ohio antikva, kurzív és Ohio Kraft betű és kézírászerű körzet a Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden, betűöntődeből. — 6. példa: Diszes Dolmen betű (fősor) a J. G. Schelter & Giesecke, Leipzig, betűöntődeből; Feder grotesk a Ludwig & Mayer AG., Frankfurt a/M., betűöntődeből.

BUDAPEST KÖRNYÉKI CSALÁDI HÁZÉPÍTŐ RÉSZVÉNY- TÁRSASÁG

CINKOTA

FERENC JÓZSEF

Beépítéskor alkalmas telekötőbőket a helyi érdekű vasúttal bármelyik vonala mentén legelőnyösebb áron vásárol.

Saját, gyűmölcsfákkal beültetett telkein 10-20 év letérlesterre épít 2-6 szobás családi házakat. Egyszerű, de kényelmes beosztású hácai meleg és melegek otthoni biztosságnak és az egyszerű munkások és tisztviselőknek. Szakszerű és tartós építkezéstől és esztétikus színezetű házaik karbantartását vállalja. Szőlőművelési és lakóházakban nagyobb lakrészeket örökösön is elad.

7

Magyarország egyik legmodernebb acél- és egyéb fémfeldolgozó gyára.

Speciálitása: új amerikai rendszerű gazdasági gépek, felszerelések gyártása.

AZ ESZTERGOMI IPARBANK RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

HERKULES VASMŰVEI

GYÁR: GIZELLATELEP. IGAZGATÓSÁG: ESZTERGOM, VASZARY ÚT 85

8

Entwurf: Wilhelm Wanko, Satz: Ladislaus Lombár. — 7. Beispiel: Ohio-Kursiv, Ohio-Kraft der Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden; Salzmann-Vignette und Sonnenglitzer der Schriftgiesserei J. G. Schelter & Giesecke, Leipzig. — 8. Beispiel: Halbfette Venus-Grotesk der Bauerschen Giesserei, Frankfurt a/M., Gimpel-Vignette der Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden.

Tervezte: Wanko Vilmos, szedte Lombár László. — 7. példa: Ohio kurziv és Ohio Kraft a Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden betűöntődéből; Salzmann vignetta és Sonnenglitzer díszítmények a J. G. Schelter & Giesecke, Leipzig, betűöntődéből. — 8. példa: Félkövér Vérus groteszk a Bauersche Giesserei, Frankfurt a/M., betűöntődéből; Gimpel vignetta a Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden, betűöntődéből.

Könyvnyomda
Könyvkereskedés
Könyvkötészet
Papírkereskedés

Mindenfajta író- és rajzeszközök, színes kréták, irónok, festékek nagy raktára. Író- és rajzpapír nagy rak-
tára. Iskolakönyvek lerakata. Elvállal könyvnyomdai munkát a legelőnyösebb árak mellett, a legmodernebb és leggondosabb kivitelben

Stefan Huszár

OBCHOD PAPIEROM, A HUDOBNÝMI DIEĽAMI
PISACÍMI A KRESLIČSKÝMI
NÁSTROJMI

KNÍHKUPECTVO, KNÍHTLACIAREN
A KNÍHVIAZAREN

Nitra-Nyitra

9

"RECLAMA"

Reprezentanta
generalu pentru
Banat
Ardeal și

Bailor Pistyan

Telefon 1000

Centrala:

Cluj, Piața Unirei Nr. 4

10

SÓS ÉS ELEK, EZELEŐTT KERTZ VIRÁGKERESKEDÉS

BUDAPEST VII,
KIRÁLY UCCA 28

Állandóan raktáron tart
kerti és növényház
dísznövényeket, babér-
ágakat és mindenféle
hazai virágfajtákat.
Gyorsan készít
menyasszonyi és egyéb
alkalmi csokrokat
élő- és művirágból.

Koszorúkat a
legegyszerűbb és
legdíszesebb össze-
állításban szállít
Koszorúszalagok
nyomását elvállalja.

TELEFÓN:
3-62

11

AGRÁRIA MAGTERMELŐ SZÖVETKEZET

A SZÖVETKEZET CÉLJA a mezőgazdaságban, konyha-
kertészetben szükséges mindennemű magvak, hüvelyes és konyha-
kerti vetemények szakszerű termelése és nagybani forgalombahozása

Nemesített gyümölcsfa-
csemeték jutányos áron
állandóan beszerezhetők

Központ: Budapest. Termelőtelepek és fiókok: Békéscsaba, Mezőtúr, Szeged, Pécs,
Kecskemét, Szolnok, Kaposvár, Tapolca, Székesfehérvár, Debrecen, Miskolc, Komárom

FŐÜZLET, KÖZPONTI IRODA ÉS RAKTÁR:
BUDAPEST VII. KERÜLET, ROTTENBILLER UCCA 32. SZÁM

TELEFONSZÁMOK:
JÓZSEF 39-62, JÓZSEF 39-65

12

Je crissat
Je crissat
Je crissat
Je crissat

Entwurf : Wilhelm Wanko, Satz : Karl Kolozsvári und Franz Tóth. — Ohio-Schrift, Kursiv und Ohio-Kraft betük a Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden ; Salzmänn-Vignetten der Schriftgiesserei J. G. Schelter & Giesecke, Leipzig.

FLEISCHMANN HUGÓ

Eredeti
 angol szövetből;
 berlini
 modellujdonságok

Kosztümök

DIVATHÁZA

Az idei évad
 legszebb párizsi
 modelljei

Kabátok

NAGYVÁRAD

Gyönyörű
 divatelmékből
 egyszerű és elegáns
 szabásban

Uccai ruhák

RÁKÓCZI ÚT 29. SZÁM

Tervezte : Wanko Vilmos, szedték Kolozsvári Károly és Tóth Ferenc. — Ohio antikva, kurziv és Ohio Kraft betűk a Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden, betűöntődéből ; Salzmänn vignetták a J. G. Schelter & Giesecke, Leipzig, betűöntődéből.

Altbekanntes Familien-Hotel, Pension,
bestens gelegen, in nächster Nähe der
Hauptpromenaden, des Kurmittel-
hauses, Theaters und Casinos.
Moderner Komfort. Elegante
Gesellschaftsräume. Lift
Bäder. Warmwasser
Autogarage. Günsti-
ge Bedingungen
bei längerem
Aufenthalt

HOTEL UND PENSION ZUM
HIRSCH

LJUBLJANA
(LAIBACH)
JUGOSLAVIA

Rég és jól
ismert, kitűnő
hírneke, öröndő
családi szálloda és
pensió. Fekvése kitűnő,
közel a főutakhoz, a
fürdőházhoz, a színházhoz,
a kaszinóhoz. Modern komfort.
Elegáns társastermek. Melegviz.
Fürdő. Lift. Autogarage. Hosszabb
tartózkodásnál a legkedvezőbb feltételek

15

MERKUR
FÜRDŐREKLÁM-ÉS
HIRLAPTERJESZTŐ
IRODA

Az összes erdélyi és szlovén-
székelygyógyfürdők, üdülőhelyek,
és szanatóriumok részére.
széles Erdély és Bánát részére.
Prospektusokat és költségveté-
süket műszaki díjazásért egy-
szerű levélben felkérésre nyújt.
Külföldre utazóknak szállást
és ellátást biztosít, átvétel
és hivatalos azonnali szerez.

Az összes bel- és külföldi
lapok részére előfizetéseket és
hirdetéseket állandóan felvesz.
Az amerikai magyar lapok
egyedül közzétett iratdátum
Románia, mint Erdély területén
Vilamosvezetéseket vállal-
niai közúti villamos vasúti
összes vonalainak átvezetése

CLUJ, STRADA PATA 95. TELEFON 8-63

16

Entwurf: Wilhelm Wanko, Satz: Ladislaus Lombár. — Ohio-
Schrift, Kursiv und Ohio-Kraft, sowie Hahnemann-Vignette 16.
Beispiel der Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden. —
Salzmann-Vignette 15. Beispiel der Schriftgießerei J. G. Schelter
& Giesecke, Leipzig.

Entwurf der an den Beilagsseiten plazierten Magyar Grafika-
Signetten von Wilhelm Wanko, Satz von Béla Topits.

Tervezte: Wanko Vilmos, szedte Lombár László. — Ohio antikva,
kursiv és Ohio Kraft, valamint a 16. példa Hahnemann vignettája
a Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden, betűöntőéből.
— Salzmann vignetta 15. példa a J. G. Schelter & Giesecke,
Leipzig, betűöntőéből.

A mellékletoldalakon elhelyezett Magyar Grafika-szignetteket
Wanko Vilmos tervezte és Topits Béla szedte.

kontrasztot fokozhassuk s e révén a szöveg előtérbe nyomulását elősegítsük.

Az 5. példa szerkezete azt mutatja, hogy a hosszú cégcím kövér betűinek folthatását tompítani akartuk a két tónusfolttal, amire főként azért volt szükségünk, mert ezen a fősoron kívül alig állt valamelyes szöveg rendelkezésünkre.

A 6. példa tervezésénél nyilván a parkettkockákra gondoltam s ennek a gondolatnak kifejezője az élére állított szedéskockatömb és sugaras díszítés.

A 7. példa kompozícióját a vignetta szabta meg. Ez ritkábban használható rajzú ábra, de megfelelő szöveg esetén nagyszerűen felhasználható. Beállítás az előttünk levő példánkon — szabad egyszer-másszor szerénytelennek is lenni, — igen jó és sikerült. Ugyanez a vignetta szabadon — régimódisan — állítva a papír síkjába, már nem jól hatna. E példa pregnánsan igazolja fenti állításomat, hogy bizonyos esetekben a vignetta szabja meg szedéskompozíciónk alapvonalait.

Ugyanez áll a 8. példára is: a vasipari vignettának alsó, rézsútos irányban záró vonalai szinte parancsoló módon szabják meg az irányát az alájuk szedett szövegnek. Ez a vignetta egymagában, sorok közé való beépítés nélkül idegenszerűen hatna. Más alkalommal is felhasználtam már ugyanezt az ábrát más-más megoldásban s szerencsés sziluetformája még többféle más szövegelrendezésre fog inspirálni.

A 9. példa központja az *SH* betűkből és magunk-faragta léniákból alakított szignett, amely egyben a sorcsoportosítás irányvonalait is megszabta. Alapjában véve ez a kompozíció túlszellős és éppen ezért hatása is — dacára az erősvonalú betűknek — finom.

A 10. példa vignettája igen mozgékony alakot ábrázol: kár volna egyenes sorok társaságába száműzni, nem is szabad ezt az ábrát túlságosan körülszedni. Nagyon sok levegőre van szüksége e vignettának, hogy a mozgás érzetét átlántságha s szemléltetőbe is. Ezért e példának szedésmegoldása is stílszerűen eleven.

A 11. példánál az élénk színnel nyomtatott díszítés határozatlan formája a szedésben is hasonlóan szabadon elfutó elrendezést kíván. A szöveg négy sorcsoportját azután a három dísz és a tónus egységes kompozícióban csatolja egymáshoz. A 12. példánál tizenegy sor-, illetve foltcsoportot figyelhetünk meg; a kompozíció összehatása mégis egységes, mert a sor-

csoportok egymással és a két vignettával meg az alul és felül alkalmazott szalagdíszszel való érintkezése — dacára az érintkezési pontok kis méreteinek, — az egymásbakapcsolódást sikeresen előidézte.

Ugyancsak szellős szedéselrendezést, sok üres foltot kíván a 13. példa ábrája. Oromzat tetején ülve ábrázolja Salzmann e rajza az állatok királyát, s ezért ezt a vignettát sem szabad körülrakni sorfoltokkal. Példánk kevés szövege ilyen szellős elrendezésre igen alkalmas, de ezt a kevés szöveget is egybe kell foglalnunk a vignettával, amire ez alkalommal egy függőleges, tehát szintén méltóságosan nyugodt hatású színes szalag látszott a legalkalmasabbnak. Hasonló természetű három vignettát használtunk fel a 14. példában is, de míg az előbbi példánál csak kövér betűkkel operáltunk, addig e példánál már vékony, finom hatású betűt is állítottunk kíséretül az erősebb folthatású vignettákhoz és kompakt vonalú betűből szedett fősorokhoz. A kontraszt kedvéért alkalmaztuk ezután a szöveg alatti tónusléniákat és az oldaldíszet.

A 15. példa vignettája ugyancsak eleven életet él e cégjegyen s ennek megfelelően a szöveg sem alkothat tömör kompozíciót, akárcsak a 16. példánál, melynek terjedelmes szövege azonban nehezebb feladat elé állított. Mindkét példán az eleven élet lüktet és mindkét cégjegyet igen közel hozza a reklámkártyához, amelynek szedésbeli megoldásáról a jövő számban lesz szó.

*

A melléklet 9. példájában egy igénytelen eszközkel megszerkesztett szignettet láthatunk, mint olyan dekoráló egységet, amelyet sok esetben igen praktikusán használhatunk fel nyomtatványaink díszítésénél. A szignetről ez alkalommal csak annyit jegyzünk meg, hogy igen hálás eszköz lehet a mesterszedőnek az egyes cégek nyomtatványgarnitúráinak egységesítésénél. Nem is kell hozzá különösebb szedőanyag. A betű, apróbb ornamensek és léniák nagyszerű együtttest alkothatnak, ha szedőjük egy kevés ötlettel és ízléssel rendelkezik. Ezzel kapcsolatban utalok a *Magyar Grafkának* a melléklet nyolc oldalán alkalmazott szignettjeire, amelyek az előbb mondottakat teljes mértékben igazolják s amellet arról is tanuskodnak, hogy a legváltozatosabb megoldási lehetőségek állnak rendelkezésünkre ezen a terepen is.

Retrográd haladások

Írta: Markovits Kálmán

Vállalom azt a felelősséget, mely a haladást gátlót megilleti, midőn a bátran előretörők ténykedésének kritizálásával útját kívánom állni a retrográd visszafejlődésnek. Nem riaszt vissza sem az a körülmény, hogy a haladni kívánó már eleve üresnek és nagyhangúnak nyilvánít minden oly bírálatot, mely az új irányokban rendszertelenséget vél fölfedezni s nem félem az öregedés vádját sem.

Bírálatomban nem kívánok perenyit sem időzni Kun Mihály »Ismét egy lépést előre« című cikkének eme idézetei mellett, mert nem lehet céлом a kritika jogát védeni, hanem inkább arra helyezek súlyt, hogy az elmondandók önmagukért beszélve, igazolják a bírálat jogos voltának fenforgását.

Távol áll tőlem még a gondolata is annak, hogy arrogáljam magam részére azt, miszerint szakmai

technikai tudásban főlébe helyezkedhessem oly érdemes törekvő szaktefűnek, mint aminőnek Kun Mihályt munkáiból és azok tagadhatatlan eredményeiből ismerem és midőn azt is elismerem, hogy könnyebb bírálni, mint alkotni, mégis le kell szögezmem, hogy tárgyilagos és ez okból egészséges kritikának mindezek dacára helye van. Helye van már csak azért is, mivel a bírálat, ha az nem rosszakarató és nem merül ki a kákán csomót keresésben, a gyomlálás jótékony hatásával bír.

Ez volt nézetem akkor is, midőn a Magyar Grafika első, de még befejezetlen lépése felé, a hajlított sorok útján megindult. Akkor nagy volt az új irány ellenzékének tábor és bizony még ma is sokan vannak azok, kik ellenzői minden görbítésnek. Jőmagam mindjárt kezdetben igyekeztem az akkor megnyilvánuló hangulatot tompítani, mondván, hogy minden új iránynak kezdetben kinövései vannak, melyek a gyakorlatban lecsiszolódnak és vagy kifornak odáig, hol a példaadás teóriájából átültethetőkké válnak a mindennapi grafikai terméken való alkalmaztatás prakszisába, vagy elpusztulnak, miként elpusztult a szecesszió. Súlyos és sok esetben, — midőn a vita tárgyát képező nyomtatvány magán viselte a tökéletes Thonet-rendszer túlzottan alkalmazott bélyegét, — helytálló ellenérvek hangzottak el az új irányzat ellen, de tagadhatatlan, hogy az e vitákban foglalt kritika nagyban hozzájárult ahhoz, hogy ma már a hajlítás rendszere leszolidult, hogy alkalmazásában kezd arra a nívóra fejlődni, ahol az elfogadható, sőt néha kívánatos. A föltétlen, mindig és mindent hajlítani akarás már nem fenyegeti oly intenzitással a nyomda pótolhatatlan anyagát. A fejlődés ez útja, mely ha nem is új, de eladdig kihasználatlan és elhanyagolt eszmét propagált és fejlesztett, nyújtott újszerűt, ez az újszerűség azonban csak akkor vált akceptábilissá, mikorára lehiggadt és azért tudott lehiggadni, mivel természetes alapokra helyezkedett.

Ha más nem, tán ez a felfogásom, mely mint említettem, nem mai keletű, felment attól, hogy jelenlegi mondandóimban védekezmem kelljen az úttörők munkájának bírálásánál, a rosszindulat vagy maradiság vádjával szemben. Minden természetes haladásnak barátja vagyok, de csak a természetes haladást tudom akceptálni. Soha forradalmi jellegű, a természetességgel ellentétes törekvéseket magamévá tenni nem tudok, még akkor sem, ha azok alátámasztása a legbizarrabb elnevezések segélyével is kíséreltetik meg. Hiábavaló minden művészi meglátás, felfogás, leegyszerűsítésre való hivatkozás, egy bizonyos, igen szűk méretű, a művészt megillető szabadságjog meghaladtával, minden csak excentricitás, lelki elfajulás, szellemi abnormitás, feltűnési viszketeg vagy igyekvés a tudáshiány elpalástolására, néha külön-külön jelenségként, néha csoportosult formában.

Elfogadom Kun Mihály definícióját az expresszionizmus, futurizmus, szimultánizmus, dinamizmus, kubizmus és dadaizmusra vonatkozólag és kérdem: lehet-e mozgást csak rajzbeli nyugtalansággal, vagy nyugtalanságnak hozzáadásával ábrázolni, lehet-e a nyugtalanság által a mozgás természetes képét fokozni? Szabad-e például dinamizmus címén egymásra és

egymásba rajzolt ábrázolatok alkalmazásával oly zűrzavaros képet alkotni, mely a rajz összefoglalási lehetőségét lehetetleníti és a régi folyóiratok »Hol a vadász« című rejtélyes képeire emlékeztet? Lehet-e egy szó alkalmazása jogcím arra, hogy a natúra átgűrálásához foghassunk? Egy szó alkalmazása, legyen az bár expresszionizmus, futurizmus vagy bármi más fogalomkifejező, még nem igazolja azt, hogy a natúra átgűrása után is természeteset nyújtottunk. Lehet-e a kubizmus címén a síkban területet, mélységet, dimenziót, perspektívát körüljáróan, tehát minden oldaláról egyidejűleg kifejezni és e törekvés eredményeként megteremteni a felismerhetetlenség fából-vaskarikáját, a sík tömbbé faragását? Mindez lehetetlen és kivételében valahogy úgy hat, mint egy rosszul, egymásra és nem egymás mellé kopírozott filmfelvétel kockarengetege, melynél ember legyen a talpán, ki kihámozza, mi akar lenni, ami előtte fekszik.

A Magyar Grafika nem vádolhat meg elfogultsággal a lap irányát vagy működésének elismerését illetőleg és végtelenül sajnálnám, ha e sorok kapcsán eddigi véleménye megváltoznék, de kénytelen vagyok mindazt, miket fennebb a különböző izmusokról elmondottam, még akkor is fentartani, mikor a M. G., szerintem beleesik abba a hibába, hogy előretett lépésnek tekinti, mikor e fogalmak szolgálatában áll. A M. G. kiérdemelte rövid, de termékeny multjával, hogy őt is, munkatársait is megóvjuk e ballépés folytatásától. Ne vezettesse félre magát a mindig jó ízlés útjain haladó M. G. azon jelenségek által, melyek manap Berlint uralják és már Wient is kikezdték. Emlékezzék vissza, még ismétlés árán is, a szecesszióra. A most dívó elfajulásnak a kiindulópontja ugyanott keresendő, hol a szecesszió volt. Pár exaltált és önvéleménye szerint képességeinek megfelelően eléggé érvényesülni nem tudó művész új utakra tért. Hogy az út minő volt, az nem képezte megfontolás tárgyát. Beérték azzal, hogy új volt. S lett a szecesszió és nyom nélkül eltűnt a szecesszió, mert rövid fenmaradási lehetőségét megteremtőinek exaltáltságán felül csak az szolgálta, hogy a bírálók jó része álszeméremtől vezettetve, nem mert igaz meggyőződésének hangot adni, nehogy műértői mivoltukat kétségbevonják a szecesszionáltak. A mostani irányzatnak ezzel szemben van még egy hatalmas támpontja. Az a megrázóan szomorú depresszió, az a lelki dezolátság, mely a lehetetlen idők szignatúráját nyomja az emberiségre, és annak momentán felfogását és ítélőkéességét abba a kerékvágásba tereli, mely minden, csak nem normális. A műértők tábor is megszorodott azokkal, kik hozzáértésüket a határvámkijátszáson, az árútoláson és tőzsdén szereztek és azt töményített formában a pénztárcájukban hordják. Ezeknek minden szép, mi nem megszokott, de az ezek által alkotott, hirdetett, portált és sok esetben támogatott műízlés legfőlőbb arra szolgálhat zsinórmértékül, hogy mit nem szabad akceptálni. Ha mégis el tudott terjedni Berlinben és Wienben ez az irányzat, az még nem jelenti azt, hogy ez az igazi műértők által helyesnek elfogadott haladás, hanem jelenti azt, hogy ott alkalmazkodnak a hirtelen

felülkerekedett réteghez, kihasználva annak művészi analfabetizmusát az érvényesülésre és gyarapodásra.

Ne gondolja Kun Mihály, sem pedig a M. G., hogy ez egyéni vélemény. Nem volt ugyan alkalmam a sorok leírása előtt kartársaimmal eszmecsere-t folytatni a M. G. legutóbbi száma fölött, de még élénk emlékezetemben van azon nyilatkozatok özőne, mely a Butter betűöntőde prospektusának szétküldése alkalmával elhangzott. Meg vagyok győződve, hogy ha történetesen Bíró Miklós kartársam hallotta volna a nyilatkozatokat, élénk meggondolás tárgyává tette volna, vajjon hozzájárulhat-e ahhoz, hogy a M. G. hasábjait ily betűöntődei termékeknek rendelkezésére bocsássa. Pedig ez a prospektus még csak a szolidabb abszurditásokat propagálja. Minők lettek volna a nyilatkozatok, ha módunkban állt volna a Gimpel- és Fuss-fele vignettákról is tárgyalhatni?

Most azonban, hogy előttem vannak az anyagok lenyomatai, körítve oly mesteri kezek munkájával, mint aminők Kun Mihályéi és Wanko Vilmoséi, kötelességemnek tartom minden egyes példa kapcsán megtenni észrevételeimet, azon reményben, hogy az alkotók nem animozitást, hanem a jóakaratot, a köz iránt megnyilvánuló jóakaratot fogják a megjegyzéseimben keresni és fölteszem, nem veszik személyük megbántásának, vagy törekvéseik lebecsülésének mondandóimat.

A cikk kapcsán lekötött 1-ső példa erőszakosan hordja magán az új ösvény keresésének akarását. A szedés hol domborított, hol szögcsített idomokba van szórítva csak azért, hogy alkalmaztathassék a mindenképpen megokolatlan környező kacsaringó. Tán legélénkebb kifejezői ama hangulatnak, mit a nyomtatvány előidézt, a díszként alkalmazott boyok, akik haladási irányukkal fejezik ki a sajtotermék keltette hatást.

Habár a cikkíró a 2-ik példánál az irányvonalak alkalmazását dicséri, kénytelen vagyok konstatálni, hogy a sorok elhelyezése éppen ellenkezőleg hat, mert bár csak pillanatnyilag is, de zavarba hozza az olvasót, minő sorrendben vegye szemügyre a szövegsorokat? Az utolsó sor csak helytöltő és az élet komoly voltára történő hivatkozása parodisztikusan hat a szöveg többi részéhez viszonyítva.

A 3-ik példa végtelen egyszerű eszközökkel támaszt kétséget aziránt, hogy a piros színfolt standard-e, vagy vitorlás hajó, mely a vízben élével tükröződik vissza, folytatva a tükörképét még a vízintúli rétegekben is? A vízfelület fölött alkalmazott két ék hivatását megmagyarázni, azok ottan való elhelyezését megokolni, megoldhatatlan feladatot ró a szemlélőre.

Ha a 4-ik példánál történetesen az első szembeötülő szóra, »Albania«, terelődik a szemlélő figyelve, miként az velem is megesett, úgy első pillanatra az alkalmazott vignettát futurisztikus alban fegyvergyűjteménynek kell látnia. A szöveg elolvasása azonban rávezet arra, hogy a díszítményből hajót illenek ki-hámozni. Sajnos, ez a legjobb akarat mellett sem sikerül. A vonalak, szögletek, hajlások és kacsaringók összevisszasága, a magyarázó szöveg dacára sem tudja a mozgásban lévő hajó több oldalról fölvetett képét reprodukálni. Ha azonban a vignettát fordítva alkalmazzuk, úgy kontúrjai mintha egy Hampelmann, egy zsinóron rángatható végtagokkal bíró bohóc-baba képét adnák vissza. E példa szedése is élénken kifogásolható, annak túlságba vitt, rengeteg időt rabló és a szükségszerűség által meg nem okolt hajlítása következtében.

Ha az expresszionizmust, illetve annak egy többé-kevésbé még elfogadható formáját, mely hellyel-közzel, de csak elvéve alkalmazható, akcep-

200.000 koronás pályázatunk hirdetésszedésre

Az Universal Grafikai Szaküzlet rt. cég megbízásából pályázatot hirdetünk ugyanezen cégnek a Magyar Grafika karácsonyi számában megjelenendő egész oldalas hirdetésének szedésére.

A pályázaton — lapunk belső munkatársainak kizárásával — résztvehet minden nyomdász, aki saját szakértői szervezetének tagja és a Magyar Grafika olvasója; külföldi olvasóink részvétele is kívánatos.

A pályázat részletes feltételei:

1. Szedendő egy egész oldalas hirdetés 36 cicerő szélességben és 50 cicerő magasságban, csakis betűöntődei anyagból. A pályamunkák tehát rajzzal, fa-, linoleum-, celluloid-, máser-, ólom stb. lemezvésetekkel nem kombinálhatók.

2. A hirdetés szövege: »Mindennemű új és használt (javított) gép, divatos, szép metszésű és kiváló öntésű betűt, kitűnő minőségű kö- és könyvnyomdai festéket és egyéb felszerelési tárgyakat szállít az Universal Grafikai Szaküzlet rt., Budapest VIII, Rákóczi tér 2 (bejárat Salétrom ucca 2). Telefon József 48—12. Nyomdákat és használt gépeket vesz, elad és becserél.« E szövegben lényeges változtatás nem engedhető meg.

3. A hirdetés szedésének tervezésénél figyelembe veendő, hogy a »gép«, »betűt«, »festéket« és az »Universal« szavak dominálónan emelkedjenek ki a koncepcióból.

4. A pályamunkák 13-as kvart (237×315 cm) nagyságú, vastagabb, fehér fementes papírra nyomtatandók és tíz példányban küldendők be. Durva, sokszorosításra alkalmatlan préslevonatokat figyelmen kívül hagyatnak; és a pályamunkáknak bármennemű alátéppapírra való ragasztása is feltétlenül mellőzendő.

5. A pályázat titkos, tehát minden egyes pályamunka jellegével látandó el, mely a papír bal felső sarkába nyomtatandó és csatolandó a jelgés levél is, mely a pályamunka szedőjének nevét, alkalmaztatási helyét és pontos lakcímét tartalmazza.

6. A viszonylag legjobb pályamunkák jutalmazására 200.000 korona áll rendelkezésünkre, mely összegből az I. díj 100.000, a II. díj 50.000, a III. díj 25.000, a IV. díj 15.000 és az V. díj 10.000 korona.

7. A pályamunkák szedését kérjük folyó évi december hó 8-ig állva hagyni.

8. A pályamunkák — mint a 4. pontban említettük — 10 példányban, lehetőleg védő kartonlapok közé téve, az alanti címre 1923. évi november hó 30-ig küldendők be. A küldemény külső burkolatán »Universal-pályázat« jelzés alkalmazandó.

A Magyar Grafika szerkesztősége
Budapest VI, Aradi ucca 8

táljuk, úgy az 5-ik példa tán még valamennyi közt a legelfogadhatóbb. Nem hiszem azonban, hogy valamelyik budapesti nyomda is beszerzi az e példánál alkalmazott, igen korlátozott felhasználási lehetőséggel bíró díszítőanyagot, mert Réh Béla már ki van elégítve és így nem nagyon valószínű, hogy a villany-áramkezelést áhító alakok még valamikor is alkalmaztathassanak. Ha azonban mégis megtörténne, hogy e szedésminta alapján még készülne hasonló nyomtatvány, úgy élénken kell tiltakoznom a jobb alsó sarokban alkalmazott szedésmód ellen, mely olvashatóság szempontjából a nyomtatvány ide-oda forgatását teszi szükségessé.

Ha a 6-ik példa nyomtatványát a viola alapnyomat nyomán vágom meg, egy zászlószerű alapsíkot kapok, melynek megokoltsága fölött erős kétségeim vannak. A szedésnél alkalmazott Mendelssohn írás minden kritikán alóli kivitelezése nem tudom, bosszant-e inkább, vagy mulattat? Hát már ez is nyomdai betűanyag? Lesz-e olyan könnyelmű nyomdász, ki ezért pénzt ad? Ha azonban eltekintünk ama kezdő gimnázista munkától, mely a betűk sorokba foglalt összképét az expresszionizmussal igyekszik mentesíteni és egyedül az egyes betűket, mint például a verzál O-t, a nullát, a kurrens g és d betűket figyeljük, úgy nyugodt lelkiismerettel állapíthatjuk meg, hogy azok nem oly alkotások, melyek a tipográfia alapvető szabályainak megfelelnek. E példa szedésmódja is olyan, mely kihívja, kikényszeríti minden nyomdavezetőből a cikkíró által idézett gúzsakötő hatalmi megnyilatkozást, mi azonban csak természetes.

A 7-ik példa díszítményénél önkéntelen fölvetődik az a kérdés, mit keres ott a két pamacsot lóbáló, rugkapálódzó figura, a 8-ik példa hegymászó sorait, melyek egy együvértartozó elnevezést, egy tulajdonnevet törnek darabokra, csak kárhoznatni lehet.

A 9-ik példa iskolapéldája annak, hogy miként nem szabad szedni. Ez a példa mindenben igazolja azokat, kik a litográfiától el nem hódítható megoldási lehetőségeknek a tipográfiába való átültetése ellen tiltakoznak. Azért az időrablásért, mit ily szedések készítése megkövetel, nem ekvivalens az eredmény, mely amellet hatásában nem tud a litográfia, vagy kemigráfia útján elérhető hatásokkal megmérkőzni.

A 12-ik példa megoldása újszerű, de antipatikus. Az alapnyomat két színben tartása igen üdvös lehet a nyomdai számlázás szempontjából, de a szögletes síkok alkalmazása csak hátrányára van e nyomtatvány csinoságának, mely csín teljes hiánya fájó érzést kelt, látva azt a fáradozást, mellyel a tervező agyonsanyargatta magát csak azért, hogy a kubizmust szolgálja. Legjobb akaratral sem tudom magamévá tenni ama magyarító szöveget, mely szerint a fősor betűinek helyzete és a többi sor vidám kanyarulata jókedvre hangolná a szemlélőt. Elszomorító jelenségnek tartom a kísérletezés e formájának nyilvánosság elé való vitelét.

A 13-ik példa vignettája és szedése hajmeresztő. Az egész nyomtatvány a fejtetőre állított barhangulat borgőzös érzetét tolmácsolja. Elismerem, hogy ennek oka tisztára az alkalmazott díszítőanyaghoz való simulási törekvésben található, de tény, hogy józan embernek erős munkájába kerül kihámozni és követni a nyomtatvány, de különösképp a vignetta gondolatmenetét.

A 14-ik példa sárkányszerűen ható fejfigurájának megszedésére kár volt időt pazarolni. Ez a nyomdai díszítőanyagokból összeeszkábált fej bizonyos tekintetben a régi mesterszedői alkotásokra emlékeztet. A régidők mesterszedői ambíciójuk egész erejével nyomdai anyagból kínlódták ki valamelyik uralkodó portréját, vagy egy szép lyrát és nem tudom mi tücsköt-bogarat. E példánál a szedés elhelyezése bár bizonyára valamely izmus jegyében született, mindennek dacára azonban nem szép és már eleve sajnálom azt a nyomdászt, ki ily elrendezésű nyomtatvány kefelevonátát kísérli meg átnyujtani megrendelőjének.

A 15-ik példa első kacsaringója teljesen fölösleges, hacsak nem akar kifejezője lenni valaminek, mit én kivenni nem tudok. Ürpótlónak azonban mindenképp rossz és önkényes.

A 16-ik példa nap és csillag fölé elhelyezett figurája inkább egy a könyv szerzőjét dicsőítő apácát sejtet, mintsem a feltámadás érzékeltetését. Nem változtat ezen az sem, hogy a »feltámadás« szó elhajlik az alatta lévő sortól. A könyvfedőlap összbnyomása pedig rettentően zavaros, mivel a szövegsorok gyöngvé válnak a felhalmozott díszítőanyag tömege és a szöveg elhelyezési módja által.

Végtelenül sajnálom, hogy a bíráló kapcsán nem tudtam kíméletesebb lenni az új irányzattal szemben, de valahogy úgy érzek, mint a sebész, midőn a műtő-készhez kényszerül nyúlni. Ilyenkor mennél nagyobb a jóakarát, annál távolabb a kímélet.

A bíráló rezüméje pedig az, hogy ez új irányzatoknak, melyeknek hogy az izmusoknál maradjanak, a kótyagizmus gyűjtőnevet adhatjuk, nem szabad lélek-zethez jutniok! Az elvadult ízlésnek ez anarchisz-

tikus megnyilvánulásai nem törhetnek utat a nyomdák bejáróihoz. Az, amit előre tett lépésnek tartanak az új irányzat propagálói, az nem progresszív haladás, hanem retrográd visszasüllyesztése a szépnek, a jónak, a természetesnek és artisztikusnak. Éppen ezért nem elég a megtett lépés alkalmából megálljt kiáltanunk. Itt visszakozni kell és feledni azt a lépést, melyet csak látszólag tettek meg előre az újítók egy forradalmin túlzó hangulat önfledt órájában.

Reflexiók egy kritikára

Írta: Kun Mihály

A »Retrográd haladások« című kimerítő kritika elolvasása után még inkább mélyült az a meggyőződés, hogy nekünk nyomdászoknak nincs egyetlen olyan szakkritikusunk, aki a komoly tárgyilagosság színvonala-n tartaná mondanivalóit, bár mindazok, akik szak-kritikával megpróbálkoztak, már a bevezető soraikban arra hivatkoznak. A fenti kritika nyomdászokat érdeklő része, bár eléggé részletes, mégis inkább Markovits Kálmán úr egészséges humorát dicséri, semmint alkalmas volna arra, hogy annak kapcsán rá-jöjjünk hibáinkra és alkalomadtán korrigáljuk azokat. De talán nem is volt ez a célja?

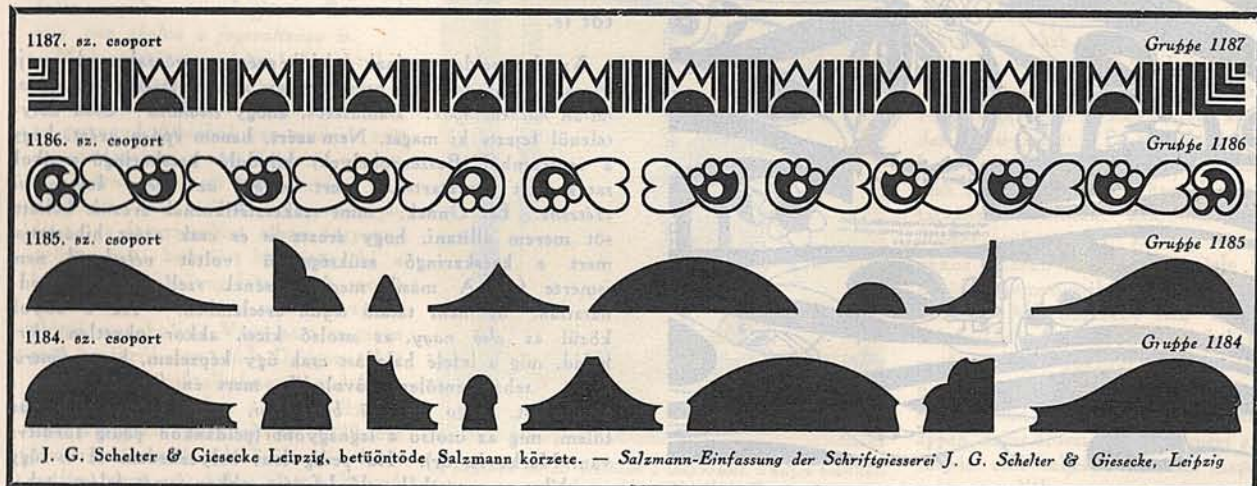
A mi kritikusaink úgy gondolkoznak, hogy okvetlen dorongolni kell minden olyan törekvést, mely nem elégszik meg régi szedésstílusok kultiválása által könnyen megszerezhető babérokkal, hanem új utakon járva, új megismerésekkel gazdagodva, új kifejezési lehetőségeket mer propagálni. Az ilyen kritika annál visszatetszőbb, ha a kritikus szűkebb környezete elismerésért önönmagát megtagadja. És hogy ez a jelen esetben így van, erre majd lentebb rámutatok.

Szimpatikus nekünk mindezek dacára Markovits Kálmán úr cselekedete, ki nyíltan, férfiasan jött és azt mondta: »Nekem a ti legújabb munkálkodástok nem tetszik és ezt meg merem mondani nektek és a nyilvánosság számára is leírtam, közöljétek.« Mint mondtam, ez becsületesebb eljárás, mint azok az alátomos orvtámadások, melyek kávéházi asztalok mellett

hangzottak el, melyek megfertőzik még a józan gondolkodású kollégáinkat is, úgyannyira, hogy egyetlen magyar laptársunk is »kikezdett bennünket«, vagy »kikezdett velünk«, már nem emlékszem, hogyan suttogták e fenyegető szavakat annakidején. Azonban a »kikezdés« megtörtént és az ívelt sorok rendszertelenségével vádoltak meg, de oly naiv felfogásban, hogy azokra a vádakra reflektálni ezidőszerint én nem tartom érdemesnek. Hogy itt mégis felemlítem, annak az az oka, hogy Markovits úr rám fogja: »Már eleve nagyhangúnak és üresnek nyilvánított minden oly bírálatot, mely az új irányokban rendszertelenséget vél felfedezni.« Hát kérem, ez nem eleve, hanem utólag történt megjegyzésem, melyet ne vegyen magára egyetlen kritikusunk sem, aki még ezután jön: mert ez azoknak szól, akik rendszertelenséggel vádoltak.

Lehet-e egy munka rendszertelen, ha annak kivitelét alapos meggondolás előzi meg? Lehet-e rendszertelen a soroknak elhajlása és azoknak különböző geometriai foltokban való kiképzése, ha az nem a véletlen játéka, hanem az absztrakt formák hatóértékének tanulmányozása után való felismerés tudatos alkalmazása? Akik őszinték, mást nem felelhetnek erre, mint azt, hogy az ily munkálkodásban rendszer van.

Nagyon hálás feladat volna mesterszedőinkre nézve, ha a mi egyszerű díszítőeszközünk, a vonal kifejező erejének megismerését kutatnák. A vízszintes, a hul-

J. G. Schelter & Giesecke Leipzig, betűöntőde Salzmänn körzete. — Salzmänn-Einfassung der Schriftgiesserei J. G. Schelter & Giesecke, Leipzig

lamos, az emelkedő, a függőleges, a szakgatott-előretörő, az ívelt és a többi vonalakban, illetve sorfoltokban, vagy ezekből alkotott geometriai formákban hatalmas érzelmek kifejező erő rejlik, melynek nyomtatványainkon való helyes kihangsúlyozása mély, szuggesztív hatással van a szemlélőre. Az alkalmi kritikussainknak sem árt, ha egy kissé nekigyürkőznek a tanuláshoz, mert az újabb művészetekkel újabb problémák is merülnek fel. És kritika csak akkor jogos, ha az új utakat járót a kritikus is követni tudja, ha nem is praktice, de legalább teoretice. Ha erre a magaslatra emelkedett a kritikus, akkor talán joga van »megállj«-t kiáltani rejtett ösvénykutatójára, mert e magaslatról jobban látni véli a célt, mint az úttörés munkájában elmerült kereső.

Az, hogy az új művészetek harcosainak munkáit excentricitásnak, szellemi abnormitás és feltűnési viselkedésnek termékeinek jelenti ki Markovits úr, az az ő dolga. Ez bennünket nyomdászokat nem érdekel, bár ha valaki ily sablónos közhelyeket használ, okolja is meg kellő helyen, nem nyomdászszaklapban, majd felelnek rá az illetékesek. Hogy én igyekeztem cikemben az új művészet formanyelvét megismertetni, azért történt, hogy ha ezekről szó van a kollégák körében, hát ne beszéljenek össze-vissza tücskötbogarat és ne árulják el bosszantó tájékozatlanságukat a leglármásabb kritikussaink, hanem némi hozzáértéssel

szóljanak a tárgyhoz. A cikkemet kísérő szedés-példákkal azt óhajtottam bizonyítani, hogy az új művészetek kifejező eszközeivel nyomtatványainkon is kivetíthetünk különböző érzésképeket.

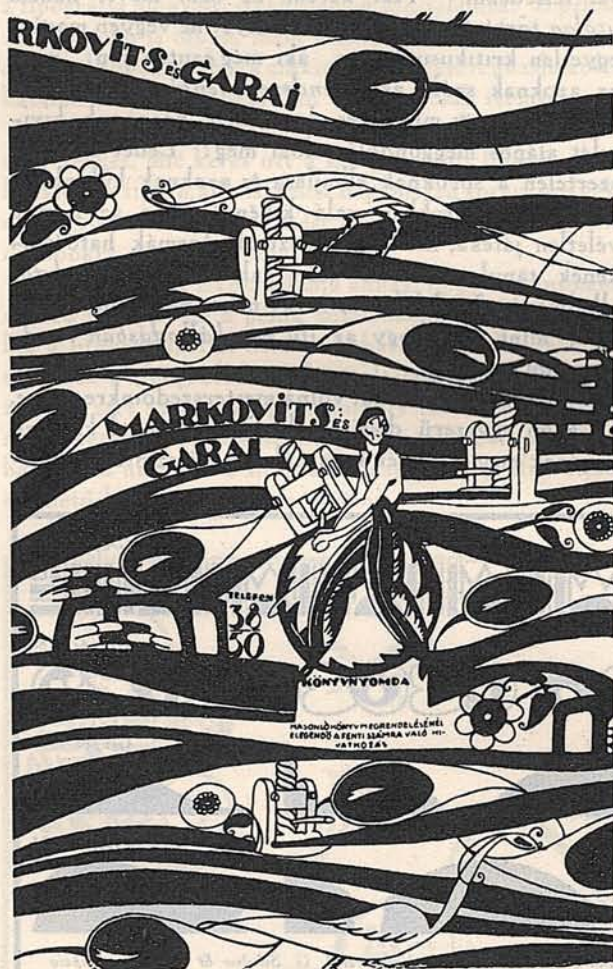
Hogy ez mennyire sikerült, arról már volt alkalmam meggyőződni, sőt a kritikusom — bár leplezni igyekszik, — de elárulja itt-ott, hogy egyes példákkal még nála is elértem azt a hatást, melyet kihangsúlyozni törekvésem volt. És ha már a kezdetnél ily sikerem van az ellenállókkal szemben is, ez azt jelenti, hogy bátran előre a megkezdett úton, mert az új művészekről sokat lehet átvenni a tipográfiába és remélni merem, hogy engem igazol a jövő.

Azt kérdezi Markovits úr, hogy lehet-e a mozgást rajzbeli nyugtalansággal ábrázolni? Erre a kérdésre én is kérdéssel válaszolok. Ábrázolható-e a mozgás a nyugalommal? *Futhat-e az ember, ha áll?* Azonban, ha az irány-, erő-, gondolat- és érzelmek kifejező vonalak alkalmazását nevezi nyugtalanságnak a kritikus, akkor feltétlenül lehet, mert ezekkel fokozzák a művészek alkalmazott figuráik cselekedetét, mozdulataik irányát. A naturalisták is kihasználták a vonalnak ezt a hatalmas szuggesztív erejét, bár rejtve, kevésbé szembe-tűnően, mint az új művészetek képviselői. Az előbbieknél képeik a cselekvő figura mozdulatának vonalai visszatérnek a kompozíció más alakjain, tárgyain, vagy a drapérián, az utóbbiak meg függetlenül a natúrától a vonalban az eszmétársulás törvénye alapján oly közvetlen eszközt találtak gondolataik, érzéseik kivetítésére, mellyel lelkiállapotuk hangulatát a nézőben is felkelthetik.

Azonban nem nyomdászoknak való a képzőművészeti vita és megbocsájt a kritikusom, hogy nem követtem tovább. Egynémely odavetett humoros megállapításokkal komoly művészeti hitvallásokat elintézni nem vall jó ízlésre. Ez még akkor sem nyomdásznak való feladat, ha a jó ízlés szent nevére hivatkozunk.

Ezek után kedves olvasó szaktársam, vedd elő a múlt havi Magyar Grafikát és csak okulhatsz, ha Markovits úr kritikáját minden példánál újra elolvasod, mert ritkán adódik ilyen alkalom, hogy példáról példára elítélő (talán ezért tárgyilagos?) kritikát kapj, mellyel egyidejűleg olvashatod a riposztot is.

Az első példa sorainak foltkiképzését »erőszakosnak tartja Markovits úr és pedig azért, hogy alkalmaztassék a megokolatlan kacskaringó«. Bámulatos, ahogy *etalálta!* Csak helytelenül fejezte ki magát. Nem azért, hanem éppen azért, hogy a centrumból (Beszerzőhelyek) kiinduló kacskaringó a síkok szerkezetét összetartsa, mert *enélkül az egész kompozíció szétesne*. Ezt Önnek, mint szakasztétikusnak éreznie kellett, sőt merem állítani, hogy érezte is és csak azért hibáztatja, mert e kacskaringó szükségszerű voltát *véletlenül* nem ismerte fel. A másik megjegyzésének szellemessége tagadhatatlan, de nem találó olyan értelemben. Ha a boyok közül az *első nagy*, az utolsó kicsi, akkor okvetlen *előre* halad, míg a lefelé haladást csak úgy képzelem, hogy *fölről lefelé*, tehát *éntőlem* távolodik, mert én fölről látom a távolodást, ergo az *első boy kicsi*, mert legmesszebb van tőlem, míg az utolsó a legnagyobb (példánkon pedig fordítva van, Markovits úr). Ha pedig lent helyezkedem el és úgy szemlélem a magasból való *lefutást*, akkor ismét felém, tehát

Előzőképpírreztet egyharmadra kicsinyítve

előre haladnak a boyok és természetszerűleg az első nagy. Amint látja a kritikus, ha bírálni akarunk, nem játszhatunk a szavakkal, mert még a szellemesség is szappanbuborékka válhat, ha annak látszólagos csillogását kutatjuk.

A 2. példa sorainak elrendezését feltétlenül dicsérenem kellett, mert az a német kollégám, aki tervezte, jól oldotta meg feladatát akkor, amidőn a vignetta rajzának haladási irányát fokozta a sorok irányvonallakká való kiképzésével, amit lényegesen megkönnyített a szöveg szabad szerkezete, mert minden sor önálló életet él és nem függ össze a másikkal és éppen ezért nem hozhatja zavarba az olvasót. Az utolsó sor nem okvetlen helytöltő, mint a kritikus véli, mert ehhez hasonló mondásokkal gyakran találkozunk a német meghívók és természetes, hogy az élet komolyságát figurázza ki, amikor mellé állítja a víg művészetet, de lehet-e más-keppen egy Graphischer Verein mulatságára szóló meghívón?

Nem szokásom mások munkáit bírálni, de nem mulaszthatok el egy kis példaadást a tárgyilagossá kritika megírására, annál is inkább, mert a 2. példa hibáit sem fedezte fel a kritikus.

»A sorok elrendezésében rejlő erő hatalmas lendülettel veti előre a felhőkön lovagoló figurát. De ha a mozgást ily intenzíven éreztetjük, nem szabad a figurát erős alnyomattal kiemelni, továbbá nem szabad a mozgó alakot keretben, bezárva alkalmazni, mert mindezek tönkreteszik a mozgás illúzióját. Az alul és felül alkalmazott két léce csak előnyére van a nyomtatványnak, de kiképzése helytelen. Ha a sorokkal a mozgás irányát kiemeljük, akkor az alsó és felső léce úgy kell felállítanunk, hogy a sorok által keltett mozgásillúziót fokozzák, tehát a sorokkal párhuzamosan állítjuk a két léce alkatrészeit. Természetesen ennek megfelelő soros díszet kell alkalmaznunk. Abban az esetben, ha a mozgás dinamizmusának kihangsúlyozása is a célunk, akkor a két léce díszet a sorokkal ellenkező szög alatt állítjuk be.»

Az a kritika, mely csak konstatálni tud, de megokolni nem: értéktelen.

Nem tudom megérteni, hogy a 3. példa vörös vitorláját miképpen nézhette a kritikus standard-nek is? Hm, hm, látott-e már Ön egy háromszögletű zászlót a szabadon álló heggyével felfelé lögni? Hisz ez ellenkezik a nehézkedés törvényével és erre a gondolatra még Newton Izsák is megfordul a sírjában! Továbbá azt látja Ön, hogy ez a hajó a vízben élével tükröződik vissza. Hol látta Ön ezt? Mert ez nincs a 3. példán. Ha élével tükröződne vissza, akkor 90 fokú, azaz függőleges a tükrökép. Én úgy tudom, hogy a tükrökép ugyanazon fok alatt adódik, mint amilyen a tükröződő tárgy elhajlása. Vagy talán a tükröződésre is, mint a nehézkedés törvényére külön elmélet van? A hajó két oldalán felcsapódó és a vízfelületre helyezett két ék csak Önnek megoldhatatlan valami, mert még a kicsiny leánykám is azt mondotta: apuka, ez »hujjám«. És ezzel meg van okolva a jogosultsága is.

Még »történetesen sem eshet senkinek a tekintete az Albánia szóra«, mint szembeötlőre a 4. példán, mert ez garmond Ohioból van szedve, míg a nyomtatványt a text Kraftból szedett és vörössel nyomott fősor uralja. Az »Albánia« szót csak a vice csattanójáért: »a futurisztikus albán fegyvergyűjtemény« kedvéért böngészte ki a bíráló a többi szöveg közül. A szedés sorainak hullámzását a szöveg tartalma eléggé megokolja. Vagy nem tengeren járó hajókról van szó? De igen, tehát a hullámzó sorok alkalmazása indokolt, indokolatlan azonban a sorok illetlen való kiképzése Markovits úr 1922. évi januári számunkban leköszölt újévi kártyáján, mert egy kakas alatt hullámzó

tengert érzékeltető sorokat alkalmazni kómius. Vagy csak akkor bűn ez, ha mi szedünk így?

Múlt havi cikkemben azt írtam az új vignettákról, hogy csak olyanokat szerezzünk be, amelyek »praxisunkban legjobban felhasználhatók« és a kritikus mégis az 5. példának vignettáját kifogásolja azért, mert »korlátolt felhasználási lehetőséggel bír«. Ebben igaza van, de én nem ajánlottam az impraktikus anyag beszerzését. A példát magát, »mint elváltve alkalmazhatót« elfogadja, de kifogásolni kell valamit, tehát bűnös a vignetta. Azonban tiltakozik »olvashatóság szempontjából« az alsó sarokban alkalmazott szedés-mód ellen, mert kissé meg kell billenteni a nyomtatványt. Ugyan Markovits úr, ilyen értelemben már könyvet sem olvashatunk, mert azt meg lapozni kell.

A 6. példa eredetijét épp a viola alapon kell kivágni, hogy még ezzel is fokozzuk a lendületét a jobboldali futó alakoknak, amit már a sorokkal is kellőleg kihangsúlyoztam. E példa a kilencedik példával együtt már ez év elején megjárta a külföldet és csak szerénységem tiltja, hogy az arról adott szakkritikát szembehelyezzem Markovits úr »gúzsabkötő« óhajával. A Mendelssohn betű vágásán ne bosszankodjék a kritikus, mert Németországban könyvbetűnek is felhasználják amatőrkidácsolókhoz.

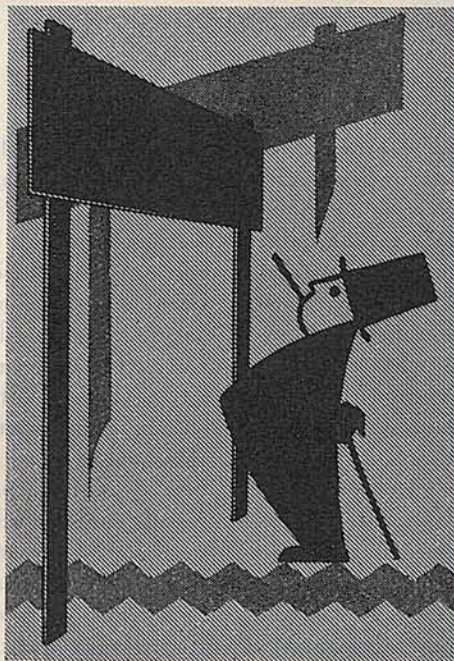
A 7. példánál azt kérdezi a bírálóm, hogy »mit keres ott a pamacsot lóbaló figura?« Hát kérem, nem méltóztatik arról tudni, hogy Wanko Vilmos nyomdászlegény? És mint szakmabelinek talán neki is joga van levélfejen a pamacsos figurát alkalmazni.

A 8. példa hegymászó sorait (mégis csak van valami a szugesztív kivetítésben) azért »kárhoztatja«, mert egy tulajdonnevet tör darabokra! Bocsanat, kedves kritikusom, jelen számunkban mint mellékletet közöljük az Ön »Fahragasz« című füzetének borítékját. Megfeledezett arról, hogy ezen a saját neve ugyanúgy darabokra van törve?

Legtávolabb áll tőlem az a gondolat, hogy litográfiai hatásokra vadásszak. A mai litográfiától a tipográfus semmit át nem vehet, tehát céltalan a 9. példára tett megjegyzése a kritikusnak és ha egyebet nem talált, akkor nem magyarázom e példa szedésének mértékét, mert elmondottam a hozzátartozó cikkemben. Az ilyen példák szedése még nem annyira időtrábló, mint a laikusok képzelik, de hogy okuljanak, megmagyarázom. A szedő pontos sablont kap, melyre ráállítja sorait és kizárás nélkül gipszet megrögzíti. A tónust pedig a levonatra rajzoljuk azért, hogy ne kelljen megbolygatni a szedést.

10. és 11. példák?? Talán ezek jók? Pedig itt is a vonalak és formák szabad ritmusa érvényesül, amit nagy ellenszenvvel fogadott a kritikusom. Miért hallgatott ezekről?

Valóban elszomorító, hogy egy nyomdászember csakis a nyomdai számlázás szempontjából tartja előnyösnek a 12. példa alapjának két színben tartását és nem gondolkozik annak mértékén. Bizonyára akadtak már sokan olvasóink között, akik rájöttek, hogy az alapok csak azért nyomódtak a példáink alá, hogy jobban kiemeljük azokat. Minden példánál az alap mutatja az eredeti papír színét. És ha megmondom, hogy minden szakember első gondolata csak az lehet, ha ehhez hasonló nyomtatványt előállítani akar, hogy ezt duplex-papírra egy színben nyomja, akkor Markovits úr észrevelete kalkuláció szempontjából sem állja meg a helyét. A világosabb szín a papír belső oldala (l. a példa mellé helyezett szedésésmát). Jókédvre a példa sorai nem hangolhatják a műhábörgőket, mert szándékosan ellentállnak e hatásnak és éppen azért bosszankodnak, mert e befolyás alól teljesen kivonni magukat mégsem tudják.

A helytelen távlati beállítás a tangirozott, a helyes beállítás a fekete reklámtábla ábrázolva

13. példánkról azt írja a kritikus: »az egész nyomtatvány fejtejtőre állított barhangulat borgőzös érzetét tolmácsolja«. Kár volt ezt megírni, mert ezáltal céljátévesztett a »hajmeresztő szedés« megállapítása. Az én akarásom volt, hogy ezt az érzetet felkeltem a nyomtatvány szemlélőjébe, amelyet kritikusom — öntudatlanul — bevallott. Köszönöm ezt az elismerést. Ez olyan bók, mely semmivé teszi a többi példákra mondottakat.

A 14. példa szépségét kétségbevonja a kritikus. E példa ép úgy lehet egyeseknek antipatikussá, mint másoknak szimpatikus. Azonban, ha a kritikus értékelni tudná e példán alkalmazott formák ritmusát, akkor nem háborogna esztétikai érzése. A dekoratív fej szedése nem kifogásolható, mert ügyes szedő részére sok ötletet rejt magában, ami viszont minden példánk célja is.

Rossz és önkényesnek mondja bírálóm a 15. példa ürtöltő kacskaringóját, dacára annak, hogy jól látja az összefüggést a felső vignetta és a kacskaringó között. Arra kérem a kritikusomat, hogy vegye elő e példát, takarja le a kifogásolt kacskaringót és gyönyörködje abban, milyen kifejezett érzéke van a jól elrontani. Mert észrevételének eredménye e példa helyes kiegyensúlyozását döntene meg.

A 16. példa figuráit szerzőt dicsőítő apácáknak nézi Markovits úr. Azonban a kritikusnak tudni illenék, hogy mielőtt egy nőt apácává avatnak, a haját levágják, szimbólumaként a világi élet hiúságairól való lemondásnak. A 16. példa figuráinak pedig hosszú hajuk van. Itt is, mint legtöbb példánál a humor kedvéért tette meg tárgyilagos megjegyzéseit a kritikus. Vagy talán látott Ön hosszúhajú és, és — meztelen apácákat?

Sajnálom, hogy kénytelen voltam a kritikát pörére vetköztetni, de rejtett értékeit ki kellett emelnem, hogy kellőleg méltányolni tudjuk azokat.

De ha etikai szempontból tekintünk mélyére a Markovits úr által elmondottaknak, akkor még szembezőköbb azok tarthatatlansága. Tehet-e szemrehányást a kritikus Biró Miklósnak, egy szaklap kiadójának, mert ismerteti olvasóival, nyomdászokkal a betűöntődek legújabb termékeit? Vagy talán nem ép az a kötelessége olvasóival szemben, hogy bemutassa az új betűöntődei termékeket és tájékoztassa őket a szaktechnika haladásáról? Bűnül róhatja-e fel ezt éppen Markovits úr, aki ugyanakkor, mikor a Butter vignettákat abszurdításoknak nevezi, saját füzetének, a »Falragasz«-nak fedőlapján (l. melléklet) egy Butter-abszurditást alkalmaz? Sőt, mint látom, annyira tetszett, hogy az ólomba faragtatás hozs-zantartó munkájától sem riadt vissza, dacára annak, hogy jól tudja, hogy a betűöntődek termékei védve vannak. Vészt kiálthat-e éppen Markovits úr, hogy az anarchisztikus újításoknak, a kőtyagizmusnak, mint ő nevezi, útját állja akkor, amikor az úttörőkkel egy mesgyén botorkál? (L. 1922. évi újévi kártyáját és a Falragasz-fedőlapot.) Beszél-e e gondolásaink logikátlanságáról akkor, ha ép logikátlanságot akceptált a saját nyomtatványán? Ha falragaszról van szó, akkor miért ábrázoltak egy előre tekintő figura jobbkezfélől eső oldalára — tehát nem szembe — egy címfestő által festett és két póznára felállított »reklámtáblát«? Vagy a falragaszok nyomását címfestők festik és a falragaszt az uccán magas állványokra szögelik? Ha ez így van, akkor bizonyára a falragaszt szemlélő figurának a jobb füle helyén is szeme van, mert csakis így olvashatja a szemben álló (?) reklámtáblát. Beszélhet-e az új művészek perspektívájáról akkor, amidőn a saját füze-

tének borítólapján brutális távlati hiba van? (A kijavított mását lapunk 203. oldalán láthatjuk.)

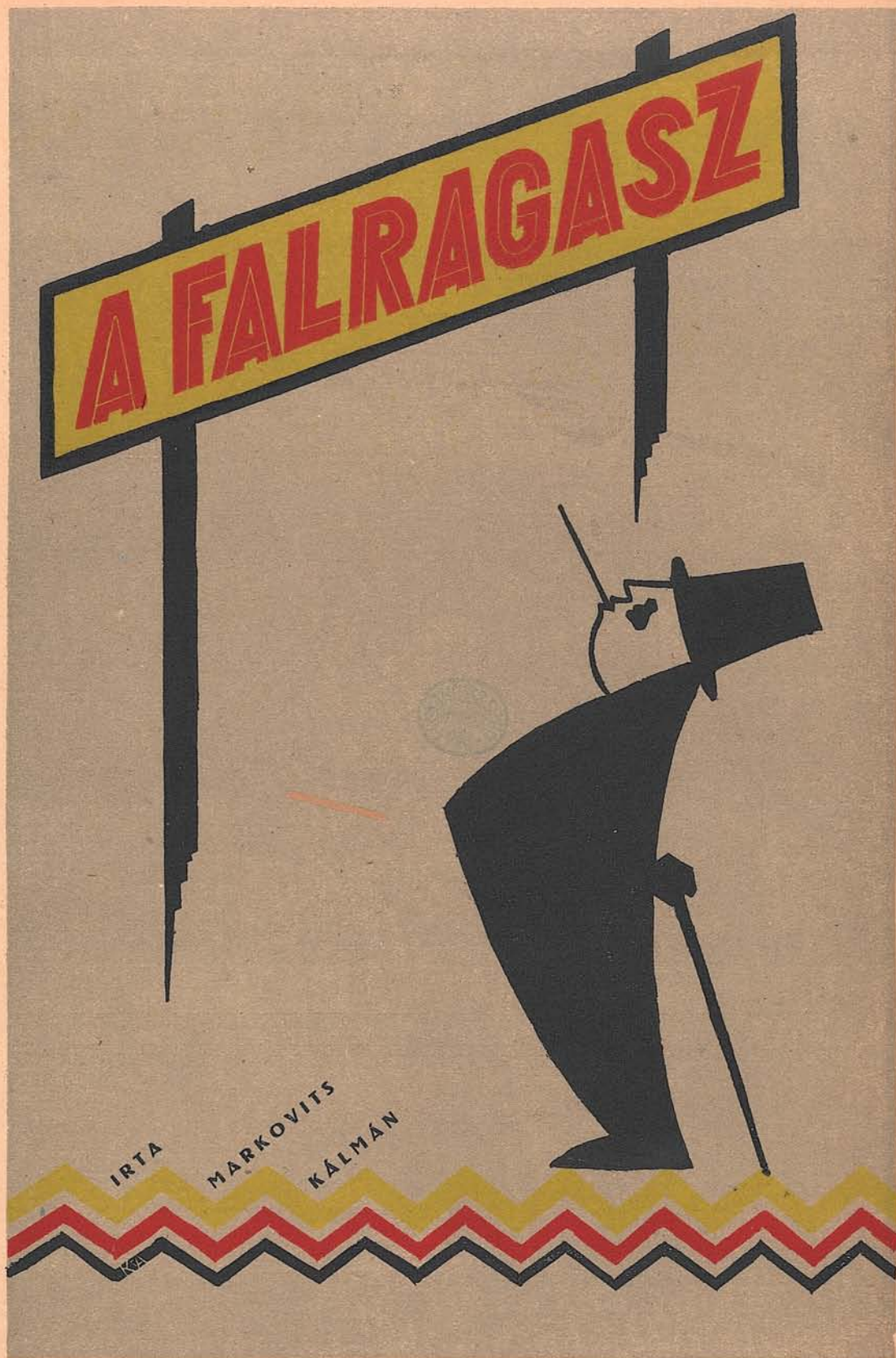
Lelki elfajulásnak nevezi Markovits úr az új művészek produktumait, de ez nem gátolja őt abban, hogy ilyen excentrikus előzékkel díszítse üzleti könyveit. (L. 202. oldalon közölt reprodukciót.) Továbbá azt írja: »Egy szó alkalmazása, legyen az expresszionizmus, futurizmus, vagy bármi más fogalomkifejező, még nem igazolja, hogy a natúra átgúrása után is természetest nyújtottunk.« Elfogadom Markovits úr ezen megállapítását és még csak azt kérdelem: mi igazolja a kritikus levélfejen és impresszumán alkalmazott, szalvétaprést markoló, bohócruhába öltöztetett ichthyosaurusfejű rém természetes nyomdászlegény voltát?

Befejezésül arra kérem kritikusomat, hogy tegye a tokjába műtökését és ne folytassa egy oly látszólagos betegség operálását, melynek terjesztésében része van, mert önönmagát is megsebezheti.

Művészet

GYÁRIPIARI ÉS KÉZMŰVES KÖNYVKÖTÉS. E lap hasábjain régebben megemlékeztünk már a müncheni nagy iparművészeti kiállításról, a »Gewerbeschau«-ról, mely a közelmúlt nagy eseménye volt és nemrég teljes anyagi és erkölcsi sikerrel zárult. Ezen a kiállításon épúgy bemutatásra kerültek a nagyiparilag előállított, mint a kis kézművesek által készített ipari termékek, ha azok ízlés szempontjából kifogástalanok voltak. Hogy a tárgyak kiválasztásánál milyen zsinórmértéket alkalmaztak, azt a katalógus előszavában ki is fejtették a könyvkötészet köréből vett gyakorlati példán a kiállítás rendezői. Szerintük többféle könyvkötés van. Először is gyáripar-szerű kötés, fémszállakkal lazán fűzve, olcsó papírtábla, vagy vászonutánczat, konvencionális díszítés és betűk; az ilyenek egyes részei szétesnek, a könyv könnyen formátlanná válik. Ezzel szemben van a kézműves könyvkötés: az ívek gondosan, fonállal fűzve, valódi anyagok használata, a mellékletek befűzve s nem ra-

Készítette: Markovits és Garai könyvnyomdája

gasztva, egyéni ízlés a díszítésben, tartós, szolid polgári munka. A harmadik fajtát: a gyáripari, de művészi könyvkötést, a vagy könyvkiadó cégek teremtettk meg. A negyedik fajta: a műipari vagy iparművészeti könyvkötés, mely a legválogatottabb és legértékesebb anyagokkal dolgozik. Az anyagot simítás, színezés, arany- vagy fakönyomás által díszíti. Előzékpapírokra, a könyv hátára, a sarkok és élek kidolgozására pontosan ügyet vet. A díszítés a könyv szelleméhez, tartalmához, vagy az ajándékozási célhoz igazodik, tehát egyéni. Nagy átértő és nagyon sokoldalú intelligenciát kíván a mesterétől. Mondani sem kell, hogy a kiállításon minden ízléses fajta könyvkötői alkotásra bőséges választék állt rendelkezésre.

OROSZ GRAFIKUSOK. Aki azt hiszi, hogy a mai, legdivatosabb orosz grafika ugyanazokon a vizeken evez, mint az expresszionizmus szellemétől átitatott orosz festészet, az némi csalódással lapozhatja azokat a mappákat, melyek itt-ott Szovjet-Oroszország fiatal grafikusainak munkáiból kezeink közé kerülnek. Mert a legelőkelőbb művészet barátai is gyönyörűséggel szemlélhetik ezeket az albumokat, melyeket nagyrészt a Művészeti Kiadványokat Népszerűsítő Bizottság juttat el a fogyasztókhoz. Két különböző centrumban érelődnek ezek a grafikai alkotások. A litográfia művelői főleg Petrogradban dolgoznak, míg a háború óta nagyon felvirágzott művészi fametszet hazája Moszkva. Ez a két város a maga különálló lelki és történelmi struktúrájával két különböző eszmevilággal tükröződik a művészeknél. Nekrassov például, vagy Kusztodiev a köre legszívesebben a nagyvárosi motívumokat viszik, míg Anna Ostroumova s más fametszők a vidéki romantika szépségeibe merülnek és még gyakrabban régi mesterek ismert alkotásait egyszerűsítik le a maguk technikájának formanyelvére. Egészen különvaló jelenség a fiatal művészek közt egy Votaghin Vassilij nevű faszobrász, aki nemrégiben indiai utazásának emlékeit foglalta össze egy mappában, telve szebbnél-szebb litográfiákkal, amelyek az orosz államnyomdából kerültek ki és a régi világhírű teljesítőképességében mutatják be az amatőrnyomtatványok e műhelyét.

N. P.

Szakoktatás

SZAKELŐADÁSOK ÉS SZAKTANFOLYAMOK. A Grafikus Művezetők Egyesülete komolyan hozzálát nagyszabású szakoktatási programjának megvalósításához. A bevezető előadást nyomtatványok bemutatása kíséretében október 12-én Novák László tartotta a nyomdásztanulók részére a könyvnyomdászatról, amely gyűjtőcímen feltárta hallgatósága előtt a különböző reprodukciós eljárások titkait. Az előadást sokan élvezték végig a kollégák közül is. Rákövetkező héten, 19-én, Illyés István a nyomógépek történetéről és fejlődéséről tartott vetítettképes előadást, bemutatva a tanulni vágyó nyomdászifjaknak

Gutenberg fapréstől kezdve a nyomógépek fokozatos, majd ugrásszerű fejlődését egészen napjainkig. Úgy a nyomdásztanulók, mint a szakmunkások részére egész sereg szaktanfolyam és előadás rendezésére vállalkozott az egyesület, amely Löwy Salamon igazgatót kérte fel a tanterv elkészítésére, aki ennek a megbízatásnak nagy hozzáértéssel felelt meg. A szakmunkások részére november folyamán Löwy Salamon a tipográfiai vázlatkészítés elméleti részéről tart előadást. A vázlatkészítés gyakorlati részét több mester-szedő és grafikus-művész fogja tanítani, akik közül legközelebb Balázsfői Rezső, Dukai Károly, Fekete Géza, Pruner Arnold és Tábor János tartanak majd előadásokat. Kíváncsinos volna, hogy ezen a tanfolyamon a szaktársak nagy számban vegyenek részt. Senki sem mondhatja a mostani ifjú akszidenssedő generációról, hogy nem fér rá a tanulás s elvégre a mások javáért dolgozó előadók is megérdemlik, hogy tanításait minél többen hallgassák meg. A nyomdásztanulók részére rendszerint pénteken, a szakmunkások részére pedig hétfőn tartják az előadásokat, amelyeknek minél sűrűbb látogatása szakmánk fejlődése érdekében nagyon kíváncsinos volna.

Nyomtatástechnika

FOTOLITOGRAFIA FEJLŐDÉSE. Amíg a könyvnyomdászatnak csupán egyszerű gyorsajátók álltak rendelkezésére, azon a visszafejlődés jelei mutatkoztak. A vörösrézlemezeknek és az offsetgondolatnak a gyakorlatbavitele, de különösen a rotációs nyomás révén a litográfia ismét komoly versenytársává lett a könyvnyomdai nyomásnak. Eltekintve a tiszta szövegnyomástól, az offseteljárás olyan eredményeket tud felmutatni, amelyek mindent felülmúlnak, amit eddig a könyvnyomdai nyomás elért. A fotolitográfia lényeges tényezőjévé vált az offsetnyomásnak. Bármennyire is tökéletesedtek az átnyomási eljárások, a legügyesebb munkás se tudja azt az eredményt elérni, amelyet az Angliában alkalmazott fotográfiai eljárás útján a lemezre való közvetlen rögzítés elér. Ezen az úton könyvek is reprodukálhatók, amelyeknek lapjai mindkét oldalon telenyomottak. Az offsetnyomás átnyomási technikája fotográfiai segítséggel így fejlődik karöltve magával az offsetnyomással.

FALKÁRPIT NYOMÁSA OFFSETGÉPEN. A papírfeldolgozó ipar is állandó fejlődésen megy át. Most már ezen a téren is jelentős eredményeket értek el, úgy hogy — az Inland Printer szerint — Amerikában a legszebb és a legmodernebb falkárpitokat nyomják offsetgépen. Nem is volna természetes, hogy éppen a kárpitnyomás legyen kivétel a fejlődés általános törvénye alól. Már régebben is megkísérelték, hogy könyvdai gépeken nyomjanak tapétákat, de ez az eljárás azért nem terjedt el, mert ehhez körforgó nyomás szükséges. A litográfiai köveket ugyan erre a célra hengerszerűen átalakították és az ezeken való kárpitnyomás még ma is gyakorlatban van, de a cél-

nak ez nem felelt meg. Míg az offsetkörforgókon folytatott kísérletek teljesen célravezettek. Az érdes papíros kárpitnyomásra rendkívül jó, a nyomáshoz pedig vízben nem oldódó festékeket használnak, ellentétben az eddigi nyomási eljárásokkal. Ezért élénkebbek és élesebbek is a minták, mint a könyomásnál, amit könnyen elhiszünk, ha tudjuk, hogy valóban vannak olyan offsetfestékek, amelyek fényállóak és tartósak. Ezek után nem fog nagy nehézségeket okozni olyan tapétáknak az előállítás sem, amelyek lemoshatók lesznek, anélkül, hogy eredeti színüket elveszítenék.

h

Új betűk és díszek

A DOLMEN BETŰ ÉS MAX SALZMANN ÚJ DÍSZEI ÉS VIGNETTÁI. Olvasóinknak nem szükséges újból és újból bemutatni a világhírnek örvendő J. G. Schelter & Giesecke lipcei betűöntődet mint olyan vállalatot, amely nemcsak termékeinek kitűnő anyagával, hanem azok korszerű stílusával is igyekszik elsőrendűt produkálni. A Schelter név olyan márka, melyet nálunk és az utódállamokban is igen jól ismernek. És ismerik úgy, mint egy olyan vállalatot, amely 10—15 évvel ezelőtt csodálatos konzervatívizmust tanúsított a betűtermelés terén. Amikor a legtöbb németországi nagy betűöntőde egyre-másra ontotta magából az akkori uralkodó ízlésnek, az úgynevezett iparművészeti iránynak megfelelő betűket: a Bern-

Die Entwicklung der Schifffahrt
RUNDFAHRT DURCH BUDAPEST

Píroska és a farkas
MOST JELENT MEG!

Donautal
NOTGELD

SCHNEEKÖNIG
KONZERT

hard-, Haiduk-, Tiemann-, Ehmecke-, stb. antikvákat és mediaevalokat, akkor a Schelter cég túlságosan csendesen dolgozott s akkori termékei, akkori felfogás szerint, iparművészeti és grafikai szempontból nem voltak a legszerencsésebben megválasztva. Annál meglepőbb és örömdetesebb, hogy most ez a — ismétlem — konzervatívizmusáról híres — cég egymásután hozza piacra a mai idegéletet jellemző betűket és díszítőanyagokat. Sőt bizonyos tekintetben úttörő is ezen a téren, mert a grafika mai irányainak megfelelő díszítőanyaga majd minden betűöntődének van, de

betűje alig egy-kettőnek. Schelterék *Dolmen* betűjét már egyizben megemlítettük, ez alkalommal ismét bemutatunk néhány mintasort, úgyszintén ezen írásfajta díszes változatából is, mely mostanában került piacra *Zier-Dolmen* név alatt. A *Dolmen* típus önmagáért beszél: kitűnő akcidensbetű, *Max Salzmann* egyik legjobb alkotása. E sorok között és mellékleteink 6. és 11. példáiban fel is használtuk a küldött mintasorok betűit s úgy hisszük, bátran mondhatjuk, hogy e betű az említett példák jó hatását kiválóan emeli. Az igaz, hogy csínján kell vele bánni, nem ajánlatos egy-egy nyomtatványon csak *Dolmen* használni: groteszkel kell párosítani, hogy hatását fokozhassuk. De az ilyen bölcs mérséklettel való alkalmazás azután minden törekvésünket diadalra viszi. Igen nagy előnyt látunk abban, hogy e betűfajta nem követeli egy egész betűcsalád beszerzését, amint az a legtöbb új betűnél tapasztalható. Groteszk betűje majd minden nyomdának van, úgy hogy egy minimális mennyiség beszerzése a *Dolmenből* máris képessé teszi az illető céget hamisítatlanul modern nyomtatványok készítésére (persze modern felfogásban tervezett szedést feltételezve). A *Dolmen* különben néhány nagyon jól sikerült körzettel és vignettával egészítette ki *Salzmann*. E sorok között bemutatjuk az 1184., 1185., 1186., 1187. és 1195. számú sorozatokat, melyekből kettőt a 3. és 14. számú szedéspéldáknál is felhasználtunk. Az 1184. és 1185. sorozatú körzetteket különösen hirdetésszedőink tudnák praktikusán felhasználni, mert sötét foltjuk nagyszerűen kiaknázható, nemkülönben az a sokféle kombinálási lehetőség is megbecsülendő, amelyet ez a tizenhatfigurás körzetanyag biztosít. Mellékleteink 7., 11., 13., 14. és 15. példáinál és a 200. oldalon és a fedőlapon mutatjuk be *Salzmann* új vignettáit, melyeknek újszerű felfogásban tartott rajza, szerencsés technikája mindenképpen elsőrendű művészi munka eredménye. A J. G. Schelter & Giesecke betűöntőde — melynek képviselőt Fischer és Méri Budapest, VII, Kazinczy ucca 27., II. 24. bírja — más újabb anyagairól a legközelebbi számunkban lesz szó ugyancsak szedéspéldák keretében.

K ü l f ö l d

BETÖRÉS A BERLINI NYOMDATULAJDOSOK EGYESÜLETÉBE. Mult hó elején betörők jártak a berlini főnökegyesület helyiségeiben és a pénztárszekerényt feltörvén, számozatlan kétmillió bankjegyekben 25 milliódot emeltek el a kellemetlen látogatók. A tettesek elfogatására 100 milliót tűztek ki jutalmul; az elrablott pénz visszaszerzése esetén ezenfelül az összeg 10⁰/₀-át.

KÍNÁBAN is válságba került a sajtó. Mint az *Allgemeiner Anzeiger für Druckereien* jelenti, Kína egyik legrégebbi újságja: a *pekingi Tsching-Pao*, mely idestova 1000 esztendő óta jelent meg rendszeresen, a papír és előállítási költségek horribilis emelkedése folytán megszűnt.

A JAPÁN PAPÍRIPAR valószínűleg igen nagy károsodást szenvedett a közelmúltban lefolyt földrengés következtében. Biztos adatok még nem állnak rendelkezésre, de — mint a *Papier-Zeitung* írja — feltehető, hogy a földrengés fészke körül üzemben volt virágzó papírpar jórészt

megsemmisült. Így Tokio közelében volt az Oji Paper Manufacturing Co. Ltd. gyártelepe három papírgyártó géppel, amelyeknek évi termelése a 10.000 tonnát is meghaladta; a Tokio Itagami Kabushiki Kaisha cég egy papír- és egy lemezgyártó géppel heti 45 tonna nyomó- és 72 tonna lemezpapír gyártási képességgel, az állami papírgyár szintén ezen a terepen működött és nyolc géppel heti 150 tonna géppapírt és 7–8 tonna kézzel merített papírt állított elő. Ezeket kívül Fujiban nyolc papírgyár dolgozott. Ellenőrizhetetlen hírek szerint különben Tokióban a katasztrófa következtében 1000 tonna papír is megsemmisült.

AZ EGYMILLIÁRD MÁRKÁS BANKJEGYEK kérdését az idő sürgetése miatt igen egyszerűen oldották meg a németek. Nem terveztek új bankjegyeket, hanem az 1922 december 15-iki keletkezű 1000 márkás bankjegyeket „Eine Milliarde Mark” értékjelzéssel felülnyomatták. Ezekután könnyen feltehetnők, hogy most csakugyan felvirradt a bankjegy hamisítókának, azonban ettől mégsem kell tartania a német állam fináncainak. Ez az ezermárkás bankjegy ugyanis még nem volt eddig forgalomban. Valódi és komplikált gyártású bankjegypapírra van nyomtatva és a felülnyomást vörös festékkel eszközték úgy az elő-, mint a hátlapon. Az egymilliómárkos bankjegy különben az első német értékjegy, amely felülbélyegzés folytán az eredetinel magasabb összegű értékkel bír.

Kritika

KOLOZSVÁRI NYOMTATVÁNYOK. Krancsora Ferenc, a kolozsvári Gutenberg nyomda akcidentszedője egy csomó nyomtatvánnyal kedveskedik, dokumentálni akarván haladását az akcidentszedés újabb iránya felé. Nagy általánosságban a munkák megfelelnek a modernebb fel fogásnak. Szedjük — igen helyesen — a mérsékelt híve, a sorhajlítást diszkrétén és ízléssel alkalmazza s szívesen jár taposott utakon, de ezt örömeztőbb látjuk, mint az olyan törekvést, mely ajtóstul akar berontani. Ilyen úton haladva Krancsora kollégánk kétségkívül nagy gyakorlatra tesz szert, ami azután erőt fog adni neki az önálló egyéni alkotásra is. Nagy kár, hogy a munkák túlnyomó része nagyon kopott anyagból szedettet s a nyomásra használt gép sem lehet jó állapotban, mert a nyomás, különösen az egyenletes festékezés sok kívánnivalót hagy hátra.

A BARCELONAI LA NEOTIPIA NYOMDÁBÓL igen szép nyomtatványkollekción kaptunk mutatóbá. Vajmi ritkán akadott eddig kezünkbe másnemű spanyol nyomtatvány hírlapokon kívül s így a távol nyugati állam nyomdaiparáról és annak nővőjéről csekély fogalmat alkothattunk. Nagyjából az angol befolyás érvényesül a spanyol akcidentszedésben: a legtöbb nyomtatvány egyszerű vonalkerete és laza konstrukciója, szellősen elrendezett sorai legalább erre vallanak. A beküldöttek között azonban találunk olyanokat is, amelyek francia hatást tükröztenek vissza. A nyomás mindeütt kitűnő, a színezés azonban már egyes nyomtatványokon túlságosan a forró vérű spanyolokra vall rá, ami a mi ízlésünkkel kevésbé egyeztethető össze. A legtöbb nyomtatványt mégis a diszkrét színezés dominálja, a tört színű díszítés szelíd és erőtlen kísérletként hat oly esetekben is, amikor a határozott színezéssel jobb hatást lehetett volna elérni.

Technikai újítások

A JUNG-RENDSZERŰ VILLAMOS HENGERMELEGÍTŐ. Lapunk e havi számának hirdetései között a bécsi Gutenberghaus Gebr. Geel cég egy újfajta villamos hengermelegítőre hívja fel a szakvilág figyelmét. Közismert tény, hogy a hideg évszak beköszöntével a nyomdai gépmesztereknek igen sok bajuk van a hideg miatt úgy a festékekkel, mint a festékező hengerekkel. A festéket a hideg levegő némileg megfagyasztja, úgy hogy tiszta nyomás alig érhető el. A festékező hengerek viszont összehúzódnak s ezzel a szét-dörzsölés és festékleadás válik rendellenessé. E bajon kíván

segíteni a müncheni Asbern Maschinenfabrik AG. a Jungféle villamos hengermelegítők által. A készülék hengeralakú (lásd a hirdetésben) és bármely gyorsajtóra vagy rotációsra szerelhető, anélkül, hogy különösebb vagy költségesebb átalakítást igényelne. E villamos melegítőt a festékező hengerek elé szerelik, úgy hogy nemcsak ezeket tartja egyenletesen enyhe meleg alatt, hanem a formát is melegíti. Gyakorlati használhatóságáról a külföldi szaklapok elismerőleg nyilatkoznak, jómagunk közvetlen használatban nem próbálhattuk még ki. Külföldi leírások szerint bármely szerkezetű gépre alkalmazható és kihúzható lévén, különböző nagyságú gépekre használható. Beállítása egyszerű és rövid időt vesz igénybe. A melegkiszárazás egyenletes és mérsékelt erejű, úgy hogy túlhevítés, amely esetleg a hengerek olvadását vagy egyéb deformálódását vonná maga után — teljesen kizárt dolog.

Szakirodalom

MARKOVITS KÁLMÁN: A FALRAGASZ. Egy egyíves füzetecskét adott ki Markovits Kálmán, a Markovits és Garai nyomdacég tulajdonosa, melyben a falragaszról mond el néhány megszívlelendő jó tanácsot a — megrendelőknek. A füzetecskét írja — egy közismert plakátnyomda tulajdonosa lévén —

A hideg évszakban A VILLAMOS

HENGERMELEGÍTŐ

minden kö- és könyvnyomda-tulajdonosnak

nélkülözhetetlen

Leírást és árajánlatot nyújt:

GUTENBERG-HAUS GEBR. GEEL

BUDAPEST II, Hunyadi János út 11
Telefón 37-74

WIEN, VII., Lerchenfelderstrasse 37
PRAG, II., Vrehlicky-Park 1

minden jel szerint üzleti reklámcéllal adta ki, de emellett tartalmában sok olyan útmutatással szolgál, amelyeknek hasznát veheti a plakátszedő és nyomó egyformán. A füzetet több színes plakát-reprodukción élénkíti és technikai előállításáért úgy a szedőjét: *Kettinger Antalt*, mint *Wald Vilmos* gép-mestert dicséret illeti meg. A füzet címlapját különben e havi számunkhoz mellékleként csatoljuk.

Seljegyzések

A SZEDŐ ÖTLETE. A firenzei Niccolini-színház impresszáriója egy ízben fölötte nagy zavarban volt. Három rendkívüli tehetségű művész lépett fel egyidőben és ugyanazon az előadáson színházában: *Adelaida Ristori*, *Tommaso Salvini* és *Ernesto Rossi*. Azzal foglalatosskodott az impresszárió, hogy az előadás színlapját megfogalmazza. Most előtérbe tolt az az aggodalmas kérdés, milyen sorrendben sorolja fel az egyaránt híres vendégszereplőket? Ami a művésznőt, *Adelaida Ristori*t illette, az szerencséjére nem okozott nehézséget neki, mert — hölgyről lévén szó — az elsőbbség úgyis neki dukál; ámde mit csináljon a két úrral? Bármelyiket is nevezze meg elsőnek kettőjük közül: a másik okvetlenül zokon fogja venni, mert mellőzöttnek, hátrányban állónak fogja magát érezni. Szorongattatásából a szedő segítette ki, akinek elmondta a baját. A szaktárs a következő megoldást ajánlotta az impresszáriónak a vendégszereplők neveinek felsorolására nézve: Az impresszárió örömteljesen egyezett bele ebbe az elmés elrendezésbe és másnap a színlap így is jelent meg. Úgy *Salvini*, mint *Rossi* nagyon meg volt elégedve, mindketten dicsérő szavakkal halmozták el — no, nem a szedőt, hanem az impresszáriót.

(La Stampa.) Olaszból: R-y A-r

LAPUNK E HAVI SZÁMÁNAK FEDŐLAPJA Wanko Vilmos munkája. Az irismnyomású tónus lemezkartonba vágott matricáról készült tömöntvény, a betű az *Első Magyar Betöntődté* rt. céggel érdeklőzösségben levő *D. Stempel AG.* betöntődté Amts antikvária, a vignetta pedig a *J. G. Schelter & Giesecke* betöntődté készítménye. A fedőláp nyomását *König Béla* és *Károlyi Jenő* végezte. Ugyancsak szerkeretők tervei szerint készült a mellékletek, melyeknek nyomása *König Béla* szakavatott munkája. A szövegeket *König Béla*, *Mazák János* és *Szarvas János* nyomták. Dicséret illeti a nyomás munkájának irányításáért *Retter Illés* művezetőt, akinek szaktudása a gépmesterek ambiciózus munkájával együttesen általánososan elismert szép eredményeket ért el már eddig is. Egy további mellékletünk a *Markovits és Garaj* nyomda fedőláp-melléklete, amelyről lapunk több helyen már megemlékeztünk.

Üzenetek

PEST ÉS BUDA VÁROSOK EGYESÍTÉSÉNEK ÖTVENÉVES JUBILEUMÁT fogják megünnepelni a közeljövőben, mely alkalomból lapunkhoz több oldalról is kérdést intéztek, vajjon — egyik laptársunkhoz hasonlóan — nem járulunk-e hozzá az ünnepségek fényének emeléséhez mi is egy rendkívüli szám kiadásával. Teljesen átérezzük a jubileum jelentőségét, de nem tudjuk azzal az örömmel megülni, mint amilyen igaz örömet akkor éreztünk volna, ha a mostani fővárosi rezsím és a fővárosi nyomtatóipar egymáshoz való viszonyáról csak jót írhattunk volna. A mi szempontunkból

semmi, de semmi lélekemelő momentumot sem találunk a főváros jubileumában. Vagy talán az derítsen lelkesedésre, hogy azt az icurka-picurka szakirányú nyomdásztanoncoktatást is, amelyet az az átkos demokrata rezsím meghonosított, olyan szépen a finoman elintézték? Avagy tán az keltsen fel bennünk tomboló ujjongást, hogy tanoncainkat olyan szaktanítók »szakirányítják«, akiknek halvány sejtelmük sincs sem a nyomdaiparról, sem a szakirányú oktatásról? És hogy tanoncainkat felszabadulásuk alkalmával órás- és egyéb hasonló »grafikai« iparbéli mesterek vizsgáztatják? Hát bizony ezek a jelenségek és tények nem alkalmasak a jubilálásra és így nem lévén okunk az örömré: a budapesti nyomdaipar fejlődésének méltatását a mainál méltóbb alkalomra halasztjuk, mert hát hisztük, hogy »felvirrad még valaha...«.

KÜLFÖLDI OLVASÓINKAT tisztelettel felkérjük, hogy leveleiket kellőképp portómentesítsék, mert az elmúlt hónapban közel 40.000 korona büntetésportót fizettünk külföldi levelek után, ami indokolatlanul terheli meg adminisztrációnkat.

H. A. MILANO. Kimerítő, de tisztán szaktechnikai dolgokra kiterjeszkedő tudósítását sürgősen kérjük. Lapunkat rendszeresen küldjük, reméljük, meg is kapja.

LAPUNK ÁRA. A hazai lap példányok ára szaktársak részére 1000 korona, munkaadók részére (külföldi kiadás) 3000 korona. A lapkezelők jutaléka 10 százalék. — Lapunk egyes példányainak ára külföldön a következő: Angliában 1 shilling, Ausztriában, Németországban és Lengyelországban 7500 o. K., Belgiumban 6 frank, Csehszlovákiában 6 cs. K., Dániában 1'5 korona, Északamerikai Egyesült Államokban 25 cent, Franciaországban és Spanyolországban 5 frank, Hollandiában 75 cent, Itáliában 6 lira, Jugoszláviában 15 dinár, Norvégiában 1'5 korona, Romániában 26 lei, Svájcban 1'5 frank, Svédországban, a Balti államokban és Oroszországban 1 svéd korona. Legalább öt számra (félre) való előfizetés esetén a fenti árakból 10 százalék engedményt adunk. Ausztria-, Németország- és Lengyelországból a lap ára *Vágó & Fabri Bankhaus cignél* (Wien, Rosengasse Nr. 2) »Magyar Grafika — Ungarische Graphik« címen vezetett folyószámlájára utalandók át. Más államokból az összeg effektív valutában, ajánlott levélben küldendő be a kiadóhivatalnak: Budapest VI. Aradi ucca 8.

Kiadó *Bíró Miklós.*

Felölő szerkesztő *Wanko Vilmos.*

Főmunkatársak: *Kun Mihály* és *Novák László.*

Nyomatja a *Globus Nyomdai Müintézet RT VI.* Aradi ucca 8 a *Gebrüder Schmidt* 1-es számú ábrafestékével.

A kliséket a *Sokszorosítóipar* szállította.

Egy millió darab

44-es, 46-os és 87-es merkantil boríték, továbbá tízezer doboz 80-as boríték és díszlevélpapír a legszebb kivitelben, napi áron alul kapható

Bálint Lajos rt.
VII, Csányi ucca 7

Lorilleux Ch. és Társa
festékgvár

BUDAPEST IV. FERENC JÓZSEF RAKPART 27
TELEFÓN: 37-58, 93-29 * GYÁR: BUDAFOKON

TELEFÓN:
14—69

WÖRNER

TELEFÓN:
61—90

AZONNAL SZÁLLÍT
NYOMDAI
TÉGLYSAJTÓKAT,
GÖRGŐ ÉS VASÚTI RENDSZERŰ
GYORSSAJTÓKAT
KÖNYVNYOMDAI KÉZISAJTÓKAT

J. ÉS
TÁRSA
GÉPGYÁR

RT
BUDAPEST V
VÁCI ÚT 48. SZÁM

KÖNYVKÖTŐ VÁGÓGÉPEK ÉS LEMEZOLLÓK RAKTÁRON
GÉPJAVÍTÁST ÉS SZERELÉST
BÁRMELY SZAKMÁBAN LEGPONTOSABBAN VÉGEZÜNK

TELEFÓN
82-35
SZÁM

STEYRERMÜHL

PAPÍRGYÁR MAGYARORSZÁGI VEZÉRKÉPVISELETE

SÜRGÖNY
FEBARÁT
BUDAPEST

MINDENNEMŰ ÍRÓ-, NYOMÓ-, ÉS CSOMAGOLÓ-

PAPIROST

RAKTÁRRÓL SZÁLLÍT A

FREUND-BARÁT-FÉLE

PAPÍRNAGYKERESKEDÉS ÉS GRAFIKAI SZAKÜZLET

BUDAPEST V, AKADEMIA UCCA 3. SZÁM

KÜLÖNLEGESSÉGEK: MŰNYOMÓ-, VÁZLAT-, PAUZ- ÉS PERGAMENPÓTLÓ PAPIROSOK
ÁLLANDÓ NAGY RAKTÁR AZ ÖSSZES PAPÍRFAJTÁKBÓL

HENGER-ANYAGOT

KELLNER & KOMLÓS
GYÁRI VÉDJEGY

LEGJOBB MINŐSÉGBEN SZÁLLÍT
VEGYÉSZETI GYÁR
FABRICĂ DE CHIMICALIE
SATU-MARE (SZATMÁR)

GERŐ ÉS GLÜCK

GRAFIKAI SZAKÜZLET ÉS GÉPJAVÍTÓ MŰHELY

Nagy raktár grafikai anyagokból, kö-, könyvnyomda, könyv-
kötészeti, dobozgyári stb. gépek- és felszerelési cikkekből.

**Gépjavításokat
gépátalakításokat
gépszereléseket**

elvállalunk. Hívásra azonnal küldünk szerelőt. Mindennemű
javításokat legpontosabban, legteljesebben eszközölünk.
Használt szakmabeli gépeket a legmagasabb árban veszünk.

TELEFÓNHÍVÓSZÁM: JÓZSEF 23-16

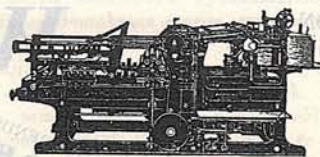
Budapest VII, Hernád u. 28

Telefonszám 110-45 és 176-76

A zonnal szállít
tömöntödek részére garantált összetételű
BETŰFÉMET
ölmot, angol önt és antimónt napi áron.
Betűfém-hulladékot, fémsalakat és
fémhamut legelőnyösebb napi
áron vásárol. Szedőgépölmot
gyakorlatilag gondosan ki-
próbált speciális össze-
tételben gyárt, rak-
tárról bármily
mennyiségben
azonnal
szállít

**Magyar Ólomárugyár
és Fémkereskedelmi RT**
BUDAPEST VI, FORGÁCH UCCA 4

J. G. Schelter & Giesecke

betűöntöde
vésnöki műintézet
gépgyár
klisékészítő műintézet
Leipzig

Készítünk betűket, díszítő- és részénia-anyagot
nyomdak és könyvkötők részére,
dombor- és aranynyomáshoz való vészeteket,
plakátbetűket, valamint kereteket fából és fémből,
vonalas, tónusos és többszínnyomáshoz való kliséket,
réznyomatokhoz dúcokat,
a dobozgyártáshoz való mindennemű
szükségleti cikkeket,
továbbá kéttúrás nyomógépeket,
fégelynyomósajtókat és
számozókészülékeket

*

Fischer és Méri, Budapest
VII, Kazinczy ucca 27, II 24

A legjobb festéket szállítja a világhíra
Kast és Ehinger
nyomdafestékgyár hazai fióktelepe
Budapest IV, Ferenciek tere 4
Telefón: 46-08. Gyárak: Wien, Stuttgart
és Newyork. Különleges festékek három- és
négy színnyomáshoz. Állandóan nagy raktárt
tart elsőrendű fekete és színes festékekből

TELEFON
JÓZSEF 126-54

**GRÖSZ
ÉS
VIDOR**

PAPÍRNAGYKERESKEDÉS,
MINDENMŰ
OKMÁNY-, KÖNYV-,
FAMENTES,
NYOMÓ-, SZÍNES ÉS
FEDÉLPAPÍROK
KARTONOK
NAGY RAKTÁRA,
PAPÍR ÉS BORÍTÉK
GYÁRI KÉPVISELETE

**BUDAPEST
VII, KERTÉSZ UCCA 20**

HANS WUNDER
KÖR-ES KÖR-ESTERDŐKAR
GOLD-TOBDA

**SOKSZOROSÍTÓ
IPARRT**

BUDAPEST-VIII-TISZA-KÁLMÁN-TÉR-6

TELEFON
JÓZSEF
2/85

KEMIGRAFIAI MŰINTÉZET KISEGYÁR

GUMIBÉLY EGZÓGYÁR

RÉVÉSZ
BUDAPEST IV.
DOMBORNYOMDA

FIVÉREK
VÁCI UCCA 10
VÉSNÖKI MŰHELY

Készít a
szakmában
metszeteket és

grafikai
szükséges
dombornyomást

TELEFÓNHÍVÓ 37-09

W I E R T I E S I I = A I L A I D A I R

JÓZSEF
102-51
102-52
62-49

**LEVÉLBORÍTÉK-ÉS
PAPIRNEMÜGYÁR**

KÉSZÍT:
MAPPÁKAT-ÉS
DÍSZLEVÉLPAPIROKAT
BUDAPEST-IV, FŐVÁMI-TÉ-41
GYÁR: IV, MOLNÁR-UTCA-33

A nyomdaipar
részére mindenféle papírok
állandó nagy raktára

Sürgőnycim:
Papyroleum Budapest
Telefón 96-19, 142-51

WALDMANN FERENC

papírgyárak lerakata
és nagykereskedelmi rt.

Budapest V, Falk Miksa ucca 13

HANS WUNDER

G. m. b. H., Berlin-Wilhelmsberg

KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁR

Fekete és színes festékek.

Könyvkötőfestékek. Legjobb minőségű „Germania” hengeranyag.

Különlegességek:

„Glória” festékdóányag, meggátolja a festék lehúzóását.

Fénykék „Perga”, „Secco!” gyorszártóanyag.

Wunder-fekete, fénylik és gyorsan szárad.

*

Vezérképviselőség és egyedüli raktár:

GOLDSTEIN ADOLF UTÓDA

Budapest VII, Kazinczy ucca 32.

Telefón József 123-95

GRAFIKAI TEXTILKELLÉKEK

KÖNYVBORÍTÓVÁSZON ÉS PAPIROS

NAGYBAN ÉS KICSINYBEN
RAKTÁRROL AZONNAL

Chiffon
Chirting
Moleskin
Kanavász
Lenvászon
Fűzőszalag
Fűzőszövet
Kasírvászon
Chagrinvászon
Kalikó (angol) vászon
Zsávoly (gradl) vászon stb.

MOSKOVICS EMIL
MECHANIKAI SZÖVŐGYÁR

BUDAPEST

IRODA: V, KLOTILD-UCCA 22

TELEFÓN: 2-23, 165-25, 191-34

Alátétfilc
Gépszalag
Rotációsfilc
Batikelőzők
Moiréepapír
Bőrutánzatok
Kalikóutánzat
Chagrinpapírok
Fantáziapapírok
Márványpapírok
Hengertörőflanel stb.

K-M

BERGER ÉS WIRTH

ELSŐ MAGYAR KÖ-
ÉS KÖNYVNYOMDAI
FESTÉK- ÉS HEN-
GERANYAGGYÁR

BUDAPEST IX. KER.,
MÁRTON UCCA 19
TELEFÓN:
JÓZSEF 6-35. SZÁM

HENGER
OLCSÓBB ÉS JOBB

ÖNTÉS!
A HÁZI ÖNTÉSNEK

TANZER MIKSA

GRAFIKAI SZAKÜZLET

BUDAPEST VII,
AKÁCFA UCCA 50.
TELEFÓN J. 106-31

Rendeléseknél hivatkozunk mindig a Magyar Grafikára

**PAPIR ÉS PAPIRÁRU
KERESKEDELMI R.T.
GYÁRI RAKTÁR**

BUDAPEST

VII. DOHÁNY- U. 36

TELEFON: JÓZS. 76-86

SÜRGÖNYCÍM: MERKURPAPIR

FŐVÁLLALAT: ROLF A.G. FÜR HANDEL U.
INDUSTRIE ROHRSGHACH IN SCHWEIZ
TESTVÉRVÁLLALAT: DONAU-RHEIN A.G.
FÜR HANDEL U. INDUSTRIE MÜNCHEN

magyar helyesírás

útvesszőjében

a betűszedőnek és
korrektornak egy-
aránt nélkülözhe-
tetlen útmutatója

Dr. Balassa József

tanárnak, a Magyar Nyelvőr szerkesztőjének

A MAGYAR HELYESÍRÁS

című munkája

Ára 200 korona

Vidékre 250 kor.

Megrendelhető a

MAGYAR GRAFIKA

kiadóhivatalánál, Budapest VI, Aradi ucca 8. sz.

vidéken s bármely
területen is vállalko-
ponatosan eszaktól.
Specialista gyor-
sajók. és rokon-
gépek és rokon-
szakmabeli gépek
teljes javításában

kitűnő golyós csapágy rendszerű amerikai

tégelysajtót,

könyvkötészeti kerek vágógépet külön-
böző szélességben, lemezollót, sarok-
gömbölyítőt, perforológépet kéz- és láb-
hajtásra, stokprést, mindenféle nyomdai és
rokonszakmabeli segédgépeket, valamint

tolvonalozó

gépet 100—120 centiméter nagyságban

KLEIN ERNŐ

grafikai gépek és szerelvények gyára

BUDAPEST VII. ISTVÁN ÚT 4. SZÁM. TELEFONSZÁM: JÓZSEF 72-39

Állandóan raktáron tarti, vesz, elad és becserél új és használt szakmabeli gépeket

* **SCHRIFTGIESSEREI D. STEMPER A-G** *

Etwa 1500 Werks-
angehörige. Leistungsfähigste
Schriftgießerei. Messinglinien-, Holztypen- u.
Holzgerätefabrik. Chemigraphische u. gal-
vanoplastische Anstalt. Schriften
für alle Sprachen
der Welt

Legteljesítőképe-
sebb betűöntőde, 1500 munkással.
Rézlénia-, tábetű- és fafelszerelési gyár. Kemi-
gráfiai és galvanoplasztikai műintézet.
Cím- és kenyérírások bár-
mely nyelvhez való
ékezetekkel.

* **ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTŐDE RT** *

BUDAPEST VI, DESSEWFFY UCCA 32. TELEFÓN 23-70

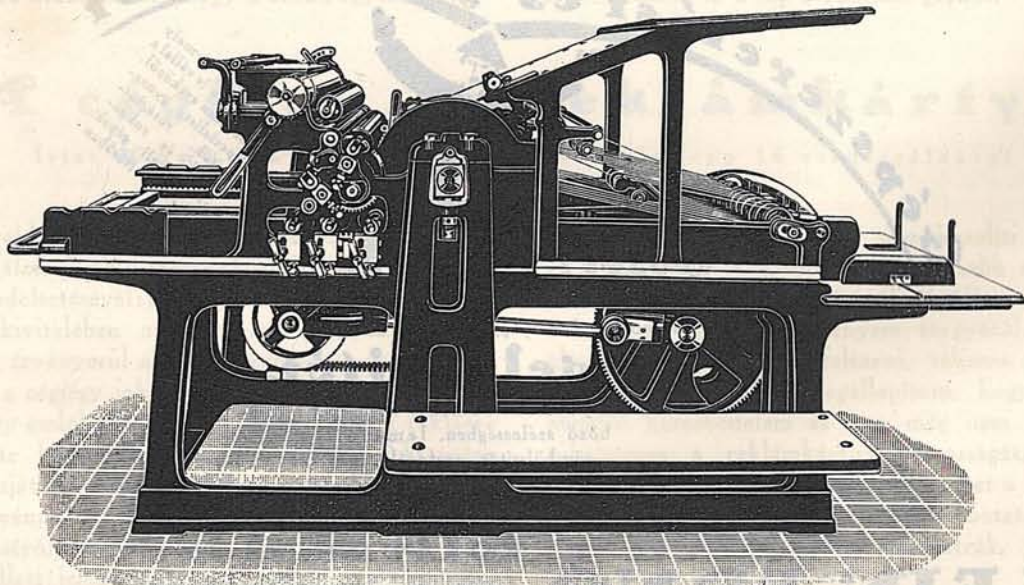
SCHNELLPRESSENFABRIK MÖDLING

VORM. L. KAISERS SÖHNE AKTIENGESELLSCHAFT
MÖDLING BEI WIEN. MUNKA- ÉS ÉRDEKKÖZÖSSÉGBEN
A SCHNELLPRESSENFABRIK KOENIG & BAUER
AKTIENGESELLSCHAFT CÉGGEL,
WÜRZBURG

VORM. L. KAISERS SÖHNE AKTIENGESELLSCHAFT
MÖDLING BEI WIEN. IN ARBEITS- UND INTERESSEN-
GEMEINSCHAFT MIT DER SCHNELLPRESSEN-
FABRIK KOENIG & BAUER A.-G.,
WÜRZBURG

BUCHDRUCKSCHNELLPRESSEN: SCHNELLÄUFER
„HEXE“ — „ROLLRENNER“
 GYORSJÁRATÚ KÖNYVNYOMDAI NYOMÓGÉPEK

KÖRFORGÓGÉPEK ÉS TÖMÖNTÖDEI BERENDEZÉSEK

KÍVÁNSÁGRA SZÍVESEN KÜLD AZONNAL PROSPEKTUSOKAT ÉS NYOMÁSMINTÁKAT

ROTATIONSMASCHINEN UND STEREOTYPIEEINRICHTUNGEN

KATALOGE UND DRUCKPROBEN SENDEN AUF VERLANGEN SOFORT